

บทที่ ๒

บทขอประวัติพระสงฆ์ในล้านนา

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอเกี่ยวกับบทขอประวัติพระสงฆ์ในล้านนา โดยให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถาบันสงฆ์ในล้านนา พัฒนาการของสถาบันสงฆ์ นิกายสงฆ์ตลอดถึงบทบาทของพระสงฆ์ในดินแดนล้านนาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน อีกทั้งยังกล่าวถึงชีวประวัติพระสงฆ์ที่เป็นต้นแบบ เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมบทขอประวัติพระสงฆ์ในล้านนา นอกจากนี้ยังจัดกลุ่มตัวบทวรรณกรรมบทขอประวัติพระสงฆ์ในล้านนาเพื่อให้ข้อมูลเบื้องต้นดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑ สถาบันสงฆ์ในล้านนา

๒.๑.๑ พัฒนาการของสถาบันสงฆ์ในดินแดนล้านนา

สถาบันสงฆ์ในอาณาจักรล้านนานับตั้งแต่รัชสมัยพญามังรายปฐมกษัตริย์จนถึงรัชสมัยพญาผายู พ.ศ. ๑๘๓๕-๑๘๕๕ อาจจะได้แบ่งแยกเป็นฝ่ายหรือนิกาย หรือ หน อย่างชัดเจน ทั้งนี้สันนิษฐานว่าพระภิกษุสงฆ์ในสมัยดังกล่าวคงมีวัตรปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งต่างกับพระสงฆ์ในพุทธอาณาจักรอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น สุโขทัย พุกาม และลังกา (กรมการศาสนา , ๒๕๒๖: ๕) สำหรับพระสงฆ์ในล้านนาในช่วงต้นราชวงศ์มังรายนั้น คงปราศจากการควบคุมของรัฐ พระสงฆ์จึงค่อนข้างมีอิสระดังที่กล่าวมาในตอนต้น ไม่ปรากฏข้อขัดแย้งจนนำไปสู่การแบ่งแยก เข้าใจว่าขึ้นอยู่กับความสมัครใจของพระสงฆ์ว่าจะเลือกพำนักอยู่ตามวัดในเมืองหรือแสวงหาความสันโดษ แต่พอสรุปได้กว้าง ๆ ว่าคณะสงฆ์ล้านนาในยุคต้นของราชวงศ์มังรายมี ๒ คณะ คือพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดในเมืองเรียกคามวาสี กับพระสงฆ์ที่อยู่ตามชายป่าถือความสันโดษโดยเป็นสำคัญ เรียกว่าอรัญวาสี โดยมีพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ในตำแหน่งพระสังฆราช เป็นผู้ควบคุมดูแลในฐานะผู้นำหรือประมุข (สังฆปริณายก) ทางฝ่ายศาสนจักรหรือภิกษุญโชย ตอนปลายเมื่อครั้งเสียเมืองแก่พญามังรายนั้น ประมุขฝ่ายศาสนจักรสถิตที่วัดหรือภูญโชย ซึ่งเป็นพระอารามหลวงที่สำคัญที่สุดของอาณาจักร รัชสมัยพระแสนภู ความสำคัญของอาณาจักรล้านนาอยู่ที่เมืองเชียงใหม่ พระพุทธโฆษาจารย์พระสังฆปริณายกสถิตวัดป่าสัก รัชสมัยพญาผายู เชียงใหม่มีฐานะเป็นเมืองราชธานีของอาณาจักร พระสังฆปริ

นายกทรงประทับที่วัดสี่เชิงพระ (วัดพระสิงห์) จะเห็นได้ว่าพระสังฆราชซึ่งเป็นประมุขฝ่ายสงฆ์ในสมัยราชวงศ์มังรายช่วงต้นไม่จำกัดว่าเป็นประมุขเฉพาะสงฆ์ฝ่ายหรือคณะใด ประกอบกับทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรต่างก็ไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวในกิจการภายในซึ่งกันและกันมากนัก ฝ่ายบ้านเมืองมีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขในฐานะที่พระสงฆ์เป็นประชาชนกลุ่มหนึ่ง แล้วยังให้ความสำคัญกับบำรุงเพื่อให้ฝ่ายสงฆ์ปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่ของสงฆ์โดยไม่เดือนร้อนในเรื่องจตุปัจจัย ในฐานะที่กษัตริย์ดำรงตนเป็นองค์ศาสนูปถัมภก

ต่อมารัชสมัยพญาเกือนา ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๕๕- ๑๘๖๕ ได้อาราธนาคณะสงฆ์จากสุโขทัยมาประดิษฐานพุทธศาสนาฝ่ายอริยวาสีในล้านนา พระสุมนเถรพร้อมกับคณะสงฆ์จำนวน ๕ รูป ซึ่งเป็นชาวสุโขทัยได้มาประดิษฐานพุทธศาสนาเถรวาทในแผ่นดินล้านนา ใน พ.ศ. ๑๘๖๒ นั้น เป็นพระพุทธรูปจากสำนักอุทุมพรศิรีแห่งเมืองพันของพระมหาสวามีอุทุมพรบุปผา (ตำนานมูลศาสนา, ๒๕๒๑: ๓๑๔-๓๑๖) สำนักอุทุมพรศิรีเป็นฝ่ายอริยวาสีของฝ่ายมหาวินัยของลังกาทวีป ประกอบกับในเวลาเดียวกันนั้น พญาเกือนากษัตริย์แห่งเชียงใหม่มีพระประสงค์ที่จะตั้งศาสนาฝ่ายอริยวาสีของสำนักอุทุมพรศิรีในอาณาจักรของพระองค์ ทั้งนี้เนื่องจากพระองค์ทรงได้ยินกิตติศัพท์ว่า พระสงฆ์ฝ่ายอริยวาสีของสำนักของพระมหาสวามีอุทุมพรบุปผา นั้นมีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดและยังแตกฉานในพระไตรปิฎกอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชศรัทธาของพระมหาธรรมราชาลิไทที่มีต่อนิกายนี้อย่างมากมาย จนถึงกับทรงออกผนวชประกาศตนเป็นทายาทสืบพระศาสนา เมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๔ ที่วัดป่าม่วงสุโขทัย ซึ่งจากความที่กล่าวมาทั้งหมด (ยุพิน เข็มมุกด์, ๒๕๓๑: ๔๕-๖๒) ได้ให้ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ล้านนาได้ ๓ ประการประการ กล่าวคือ

๑. พระภิกษุสงฆ์เดิมของล้านนานั้น เป็นทั้งฝ่ายคามวาสี และอริยวาสี เพราะไม่ได้แบ่งแยกออกจากกันให้เห็นชัดเจน ความเปลี่ยนแปลงในสังคมอาจจะทำให้พระสงฆ์ย่อหย่อนในพระวินัย และไม่แตกฉานในพระไตรปิฎกเช่นเดียวกับเหตุการณ์ทางศาสนาที่เกิดขึ้นในอาณาจักรสุโขทัยที่ได้แสดงให้เห็นว่า พุทธศาสนาที่พอรุนรามคำแหงรับมาจากเมืองนครศรีธรรมราชนั้น พระสงฆ์เริ่มย่อหย่อนในพระวินัย และไม่แตกฉานในพระไตรปิฎกเหมือนแต่ก่อน เป็นต้น

๒. พระมหาธรรมราชาลิไท ทรงแสวงหาเครื่องมือที่จะสามารถช่วยให้พระองค์รวบรวมอาณาจักรขึ้นเป็นปึกแผ่นอีกครั้งหนึ่ง โดยการสร้างศาสนาใหม่ด้วยพระองค์เอง การแสดงตนเป็นธรรมทายาทสืบพระศาสนาโดยตรง ย่อมสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ประชาชนของพระองค์และดินแดนข้างเคียง ที่นับถือพุทธศาสนาเถรวาท

๓. อิทธิพลจากพระราชนิพนธ์เรื่องไตรภูมิพระร่วงของพระมหาธรรมราชาลิไท ซึ่งทรงนิพนธ์เมื่อ พ.ศ. ๑๘๘๘ ขณะที่ประทับเมืองศรีสัชชนาลัย สะท้อนให้เห็นว่า พระมหาธรรม

ราชาธิปไตย ทรงมีความรู้แตกฉานทั้งทางโลกและทางธรรม นับได้ว่าพระองค์ทรงประสบผลสำเร็จในด้านการศาสนาอย่างสูง

นอกจากนี้เข้าใจว่ายังมีอิทธิพลอย่างมากต่อความเชื่อเกี่ยวกับพุทธทำนายที่ว่า พุทธศาสนาจะเสื่อมลงทุก ๆ ๑๐๐๐ ปี จนเสื่อมสูญไปเมื่ออายุ ๕๐๐๐ ปี

จากเหตุผลที่กล่าวมา น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พญากือนาแห่งอาณาจักรล้านนา ทรงดำเนินนโยบายทางการเมืองเช่นเดียวกับพระมหาธรรมราชาลิไทแห่งสุโขทัยประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งคือความปรีดิกในพุทธทำนายที่เกี่ยวกับอายุของพระศาสนาซึ่งทำให้พญากือนาทรงแสวงหาพระภิกษุที่เคร่งครัดในวัตรปฏิบัติ และยังคงแตกฉานในพระไตรปิฎกมาช่วยสืบพระศาสนาในอาณาจักรล้านนาให้มีอายุยืนยาวไปถึง ๕๐๐๐ ปี เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่านับตั้งแต่พญากือนาเป็นต้นมา พระภิกษุสงฆ์ในอาณาจักรล้านนามีนิกายหรือฝ่าย อรัญวาสี ตามแบบอย่างของพระมหาสมณเถระ ในชั้นแรกนั้น พญากือนาจัดให้พระสมณเถระพำนักที่วัดพระยืน นอกเมืองหริภุญไชย ดังนั้นวัดพระยืนจึงเป็นเสมือนศูนย์กลางของพระสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสี พระสมณเถระได้กระทำอุปสมบทกรรมบวชกุลบุตรชาวล้านนาครั้งแรกด้วยวิธีสมมติทิสีมา (การบวชในน้ำ เรียกว่าทิสีมา หรืออุทกุกเขปทิสีมา หรือแพโบสถ์ในน้ำ ตามประเพณีที่รับมาจากสำนักมหาวิหารของลังกา การทำสังฆกรรมในน้ำมี ๓ ชนิด คือมหาสมุทร สระ และแม่น้ำ การทำสังฆกรรมจะทำบนเรือหรือบนแพที่ผูกไว้ในน้ำก็ได้ เรือหรือแพต้องผูกติดกับหลักในน้ำหรือทอดสมอให้ห่างจากตลิ่งกว่าชั่ววินาทีน้ำสาด ห้ามทำในเรือหรือแพที่กำลังลอยไปตามน้ำ) ที่แม่น้ำปิงใกล้วัดจันทกาน โดยมิสามเณรกุมารกัสสปะ อุปสมบทบรรพชาเป็นภิกษุสงฆ์องค์แรกของแผ่นดินล้านนาที่บวชตามคติของมอญสำนักพระมหาสมณเถระเมื่อ พ.ศ. ๑๕๑๒ ต่อมาอีกหนึ่งปี พ.ศ. ๑๕๑๓ พญากือนาทรงแต่งตั้งพระสมณเถระเป็น “มหาสมณสุวัณณรัตนสามี เป็นอธิบดีสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสี ต่อมาปี พ.ศ. ๑๕๑๔ เมื่อพญากือนาทรงสร้างวัดบุปผารามสวนดอกไม้ (ปัจจุบันคือวัดสวนดอกไม้) ตามแบบอย่างสำนักมหาวิหารแบบลังกา จึงถือได้ว่าวัดบุปผารามสวนดอกไม้ นั้น สร้างตามคติฝ่ายอรัญวาสี วัดสวนดอกไม้จึงมีฐานะเป็นพระอารามหลวงและเป็นศูนย์กลางของคณะสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสี นิกายนี้ถูกเรียกชื่อต่าง ๆ กัน อาทิ ลังกาวงศ์เก่า รามัญวงศ์ หรือเรียกตามชื่อวัด หนนุบลวาที หรือหนสวนดอกไม้

ต่อมารัชสมัยพญาแสนเมืองมา พ.ศ. ๑๕๒๕ เป็นต้นมา ได้มีพระภิกษุสงฆ์ล้านนาจำนวนมากเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกจากเมืองพุกาม ดังจะเห็นได้จากกรณีที่พญาสามฝั่งแกน (พ.ศ. ๑๕๔๕-๑๕๘๕) ทรงแต่งตั้งพระญาณรังสีเถระ ซึ่งบวชเรียนมาจากพุกามเป็นเจ้าอาวาสวัดสวนดอกไม้และเป็นสังฆนายกฝ่ายอุปสมบท จึงทำให้การบวชกุลบุตรชาวเชียงใหม่เป็นไปตามคติพุกาม ในรัชสมัยพญาสามฝั่งแกนนี้ เช่นเดียวกันได้เกิดความ

เคลื่อนไหวในวงการสงฆ์ล้านนา มีการตื่นตัวและชวนช่วยเพื่อศึกษาหาความรู้ในพระไตรปิฎกโดยเฉพาะการเรียนรู้ภาษาบาลีเพื่อการอ่านและตีความในพระไตรปิฎก จึงมีการศึกษาเล่าเรียนภาษาบาลีกันอย่างกว้างขวางและแตกฉาน แรงผลักดันที่ทำให้สงฆ์ล้านนามีความตื่นตัวในการศึกษาครั้งนี้ สันนิษฐานว่ามาจากสาเหตุกว้าง ๆ ๑ ประการคือ

๑. การที่พระสงฆ์ในรัฐต่าง ๆ มีอิสระที่จะจาริกแสวงบุญไปตามที่ต่างๆ ทั้งในอาณาจักรและนอกอาณาจักร เช่นสุโขทัย อโยธยา พุกาม ลังกา ฯลฯ นอกจากจะทำให้มีความรู้กว้างขวางขึ้นแล้ว ยังทำให้เกิดการศึกษาเปรียบเทียบโดยเฉพาะการพระศาสนาในดินแดนพุทธจักรด้วยกัน

๒. วัดและพระสงฆ์เป็นโรงเรียนและครูของอาณาจักร ดังนั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นน่าจะเป็นหน้าที่ที่พระสงฆ์พึงกระทำ โดยเฉพาะการเดินทางไปศึกษาที่ลังกาทวีป โดยได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐ น่าจะเป็นสิ่งที่มีเกียรติและภาคภูมิใจ

๓. ความเชื่อเรื่องพุทธศาสนาจะดำรงอยู่เพียง ๕๐๐๐ ปีนั้น มีอิทธิพลมากพอที่จะผลักดันให้พระสงฆ์ล้านนาดำเนินการที่จะเสาะแสวงหาความถูกต้องของพระธรรมวินัยเพื่อช่วยกันสืบทอดและคำจูนพระศาสนาไม่ให้เสื่อมสูญไปก่อนจะถึง ๕๐๐๐ ปี ทั้งนี้จะเห็นได้จากศิลาจารึกเกือบทุกหลักที่พบในภาคเหนือ ตลอดจนงานเขียนของพระสงฆ์ล้านนาในพุทธศตวรรษที่ ๒๑ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่มาก จึงมีภิกษุสงฆ์ล้านนากลุ่มหนึ่งโดยการนำของพระญาณคัมภีร์กับพระเมธีกรพร้อมกันคณะได้เดินทางไปศึกษาพระไตรปิฎก และได้บวชแปลงใหม่ตามคติของมหาวิหารที่ลังกา และเมื่อกลับมาเชียงใหม่ คณะสงฆ์กลุ่มนี้ได้พำนักอยู่ที่วัดเกาะป่าตึง(ต่อมาชื่อวัดป่าแดง) อยู่นอกเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ถือปฏิบัติตามแบบพระสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสี ของมหาวิหารดังกล่าวมาแล้ว เรียกว่าคณะสีหลบ้าง คณะลังกาวงศ์ใหม่บ้าง คณะฝ่ายวัดป่าแดงบ้าง เป็นต้น

๔. การที่ศูนย์กลางศาสนาฝ่ายเถรวาทที่ลังกาไม่รับรองความถูกต้องของคณะสงฆ์หนสวนดอกโดยกล่าวหาว่าเป็น “อลัชชี” คือไม่เป็นพระสักองค์นั้นน่าจะทำให้เกิดความหวั่นไหวกันไปทั่วทุกรัฐ

๒.๑.๒ นิกายของพระสงฆ์ในดินแดนล้านนา

นิกายสงฆ์ล้านนานับตั้งแต่พญามังรายถึงพญาสามฝั่งแกนสามารถจัดแบ่งเป็น ๓ นิกายใหญ่ๆ ดังนี้

๑) นิกายพื้นเมืองเดิมหรือหนพื้นเมือง

นิกายนี้สืบทอดมาจากพระโสณะกับพระอุตตระ จนกระทั่งถึงอาณาจักรทริภุชไชยได้ผ่านวิกฤตการณ์ทางการเมืองมาหลายครั้ง จึงเข้าใจว่าคงไม่ได้บ่งบอกถึงคติใดคติหนึ่ง โดยเฉพาะ ดังที่กล่าวมาในตอนต้นจนกระทั่งมีลักษณะเฉพาะตัวไปอีกรูปแบบหนึ่ง มีวัดทริภุชไชยเป็นศูนย์กลาง ส่วนในเมืองราชธานีมีวัดพระสิงห์ เชียงใหม่ เป็นต้น นิกายพื้นเมืองนี้แต่เดิมครั้งพระนางจามเทวีน่าจะเป็นคณะคามวาสีฝ่ายคันถธุระ พระสงฆ์พำนักในอารามในเมือง ต่อมาเมื่อผ่านวิกฤตการณ์ทางการเมืองหลายครั้ง อาจจะทำให้พระสงฆ์ส่วนใหญ่ออกไปอยู่ตามป่าเขา ถิ่นวิปัสณาธุระเป็นสำคัญ

๒) นิกายรามัญวงศ์

นิกายรามัญวงศ์หรือคณะบุพผาวาสี หรือต่อมาเรียกว่านิกายสวนดอกไม้ มีศูนย์กลางอยู่ที่วัดบุปผารามหรือวัดสวนดอกไม้ บางทีก็เรียกรวมกันว่าวัดบุปผารามสวนดอกไม้ พระสงฆ์คณะนี้สืบทอดมาจากพระสุมนเถระพระสงฆ์จากสุโขทัย ยึดถือและปฏิบัติตามคตินิยมของมอญหรือรามัญประเทศ และเป็นฝ่ายอรัญวาสีหรือวนวาสี ตามแบบอย่างของสำนักโปวนาราม (คณะอรัญวาสี เริ่มมีขึ้นครั้งแรกในลังกาสสมัยพระเจ้ามหายานาค ซึ่งครองราชสมบัติระหว่าง พ.ศ. ๑๐๕๕-๑๑๐๒) แต่เวลานั้นเรียกว่า “คณะตโปวนาลี” มีวัดอยู่ในป่าด้านตะวันตกของเมืองอนุราชปุระ ต่อมาในสมัยพระเจ้าอัครโกวิทที่ ๒ ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๑๔๔-๑๒๐๔ เปลี่ยนเรียกชื่อว่า “อรัญวาสี” คณะนี้ได้รับการอุปถัมภ์อย่างมากในสมัยพระเจ้าปรักรมพาทูที่ ๑) ซึ่งเป็นสาขาของสำนักมหาวิหารในลังกา สงฆ์คณะมหาวิหารเป็นที่รู้จักของนานาชาติที่นับถือพุทธศาสนา เพราะว่ามีวัดปฏิบัติในพระวินัยที่เคร่งครัด ส่วนใหญ่จะวิปัสณาบ่มบำเพ็ญเพียรแสวงหาความสงบในวัด ซึ่งตั้งอยู่ ณ ที่อยู่ห่างไกลเขตชุมชน เป็นฝ่ายวิปัสณาธุระแต่ในอาณาจักรล้านนาในรัชสมัยพญากือนานัน คณะสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสีถือปฏิบัติเหมือนกับสุโขทัย กล่าวคือ ไม่ได้จำกัดเหมือนอย่างในลังกาว่า ฝ่ายอรัญวาสีมุ่งบำเพ็ญเพียรภาวนาอย่างเดียว ส่วนคามวาสีมุ่งศึกษาพระไตรปิฎกอย่างเดียว ฝ่ายอรัญวาสีของล้านนา และสุโขทัยนั้น นอกจากจะเคร่งครัดในพระวินัยแล้ว ยังทรงยังทรงมีความรู้ในพระไตรปิฎก มีเทคนิควิธีในการสั่งสอนให้คนปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สงฆ์นิกายพื้นเมืองเดิมกับนิกายสวนดอกไม้อยู่ร่วมวัดเดียวกันได้โดยปราศจากข้อรังเกียจซึ่งกันและกัน แสดงให้เห็นความเป็นเอกภาพของสังคมสงฆ์ในยุคนี้

๓) คณะลังกาวงศ์ใหม่

คณะลังกาวงศ์ใหม่ หรือนิกายสีหฬ หรือหนป่าแดง มีศูนย์กลางอยู่ที่วัดป่าแดงมหาวิหารและวัดโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) สงฆ์คณะนี้สืบทอดมาจากคณะสงฆ์ล้านนาจำนวน ๑๒ รูป เดินทางไปบวชเรียนยังลังกาทวีป คณะสงฆ์กลุ่มนี้ถือความมักน้อยและสันโดษเป็นสำคัญ

มีความรู้ในภาษาบาลีอย่างแตกฉาน จึงรอบรู้ในพระไตรปิฎก และที่สำคัญคือ ถือว่าได้ไปสืบทอดพระศาสนาจากลังกาโดยตรง ซึ่งเป็นดินแดนที่กลุ่มพระสงฆ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความปรารถนาที่จะไปจาริกแสวงบุญยังดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธศาสนา รองลงมาจากอินเดีย ประกอบกับเป็นคณะสงฆ์ลัทธินาคะแรกที่เดินทางไปสืบทอดศาสนาจากลังกา โดยการอุปถัมภ์จากผู้นำฝ่ายอาณาจักร จึงทำให้เป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของพระสงฆ์และประชาชนในสังคมตามหัวเมืองโดยทั่วไปของอาณาจักรล้านนารวมถึงดินแดนใกล้เคียง เช่น สุโขทัย อโยธยา ล้านช้าง และพม่า เป็นต้น

อนึ่งนอกจากพระสงฆ์ล้านนาจะสังกัดนิกายหรือฝ่ายต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังมีพระภิกษุสงฆ์อีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ไปบวชเรียนมาจากพุกามอังวะ แต่เนื่องจากสงฆ์พุกามกับสงฆ์ล้านนาคงคอกไม้ และสงฆ์คณะพื้นเมืองเดิม สามารถอยู่ร่วมอารามเดียวกันและร่วมทำสังฆกรรมกันได้ อย่างไรก็ตามคงมีพระภิกษุสงฆ์หันพื้นเมืองจำนวนมาก เพราะแม้ว่าความนิยมของสังคml้านนาขณะนั้น ต้องการให้กุลบุตรของตนบวชสืบทอดพระศาสนาตามสายของท่านศุมนเถระเนื่องจากกษัตริย์ทรงสนับสนุน แต่สงฆ์นิกายพื้นเมืองยังรักษาความเป็นหนพื้นเมืองมาได้โดยตลอด ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าชาวล้านนาส่วนหนึ่งยังให้ความสำคัญต่อศาสนาของสงฆ์ฝ่ายวิปัสณาธุระอยู่ ดังจะเห็นได้จากจำนวนพระสงฆ์เข้าพิธีอุปสมบทที่เชียงใหม่ โดยมิพญาเมืองแก้วทรงเป็นประธานฝ่ายฆราวาสโปรดให้อุปสมบทกุลบุตรด้วย อุทกสิมา ใน พ.ศ. ๒๐๕๕ นั้น ปรากฏว่าสงฆ์ฝ่ายพื้นเมืองมีจำนวนมากกว่าฝ่ายวัดป่าแดง

อาจจะกล่าวได้ว่าแม้พระสงฆ์ทั้ง ๓ ฝ่ายจะแยกกันอยู่ แต่พญาเมืองแก้วทรงพยายามที่จะประนีประนอม โดยให้สงฆ์ทั้ง ๓ คณะมาทำสังฆกรรมร่วมกัน และการที่พระองค์เสด็จตามหัวเมืองต่าง ๆ นั้น ทรงมุ่งที่จะสร้างความสามัคคีในหมู่สงฆ์เป็นสำคัญ การรวมสงฆ์ทั้ง ๓ คณะโดยไม่ได้บังคับคณะใดคณะหนึ่ง นับเป็นการสร้างเสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพขึ้นในสังฆมณฑลเหมือนเมื่อครั้งพุทธกาล นอกจากจะไม่เกิดข้อขัดแย้งในหมู่คณะสงฆ์แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นว่าแม้คณะสงฆ์ฝ่ายสวนดอกไม้จะถูกรีดรอนอำนาจ และความสำคัญลงบ้างในรัชสมัยพญาติโลกราช แต่ความนิยมของสังคml้านนาที่มีต่อตัววัดนี้ยังมีอยู่อย่างสูง และการที่ฝ่ายอาณาจักรให้การอุปถัมภ์บำรุงอย่างเสมอหน้าไม่ให้สงฆ์ต้องเดือนร้อนในปัจจุบันที่ย่อมก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทั้งศาสนจักรและอาณาจักร (ยุพิน เข็มมุกด์, ๒๕๓๑: ๖๒-๖๖) อย่างไรก็ตามผลจากการทำสถิติวัดและจำนวนพระภิกษุสามเณร พร้อมทั้งนิกายสงฆ์ในเชียงใหม่ช่วง ๒๐๐ ปี นั้นพบว่ามินิกายสงฆ์ถึง ๑๘ นิกาย (สมหมาย เปรมจิตต์, ๒๕๑๘: ๑๔๔) และจากรายชื่อวัดวาอารามในจังหวัดเชียงใหม่ ระบุว่า “...นับได้ชื่อวัดที่อยู่ในกำแพงเวียงมี ๑๐๐ วัด...วัดเวียงชั้นนอกมี ๕๑ วัด...” (ปวงคำ ต้อยเขียว, ๒๕๐๕: ๓๕) อันแสดงให้เห็น

ว่าพระพุทธศาสนาได้หยั่งรากลงบนแผ่นดินล้านนาอย่างมั่นคง โดยมีพระภิกษุสงฆ์ช่วยกันรักษาสืบต่อกันมาโดยตลอด ประกอบกับบรรพชนล้านนาได้มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงช่วยกันอุปถัมภ์บำรุงศาสนบุคคล ศาสนสถาน และศาสนวัตถุ เพื่อให้ดำรงสืบต่อพระพุทธศาสนาไปได้ถึง ๕๐๐ ปี ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่บรรพชนเข้าใจและยึดถืออยู่เสมอมา

๒.๑.๓ บทบาทของพระสงฆ์ในดินแดนล้านนา

พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางของสังคมและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้แทนของวัด ที่คอยชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติตนของพุทธศาสนิกให้ไปในทางที่ดี ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมนั้นจะมีความสอดคล้องกับบทบาทของวัด ในอดีตพระสงฆ์มีบทบาทสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่น เช่นเดียวกับวัด ผู้คนในสังคมมีความศรัทธาเชื่อถือว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่าง ๆ เหนือกว่าประชาชนทั่วไป ซึ่งสามารถให้คำปรึกษาแก่ประชาชนที่มาขอคำปรึกษาได้ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนาและยอมรับนับถือความสามารถของพระสงฆ์ตลอดมา ซึ่ง(พระราชวรมุนี (ประยูรค์ ปยุตโต), ๒๕๒๗ : ๒๐๘) ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดและพระสงฆ์ในอดีตว่าการที่วัดกลายเป็นศูนย์กลางของสังคม ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นผู้นำจิตใจและเป็นศูนย์รวมความร่วมมือกัน อาจเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น การเป็นที่ประกอบพิธีกรรม หรือให้บริการในด้านนี้ เป็นต้นแต่สิ่งเหล่านั้นไม่ใช่ข้อสำคัญ ปัจจัยสำคัญนั้นอยู่ที่ความรู้สึกว่าพระสงฆ์เป็นผู้ประพฤดิธรรม มีความบริสุทธิ์อย่างหนึ่ง เป็นผู้เสียสละบำเพ็ญตนเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน โดยบริสุทธิ์ใจอย่างแท้จริง และที่น่าจะสำคัญที่สุด คือความรู้สึกว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่าง ๆ ทุกอย่างเหนือกว่าพวกตน สามารถเป็นที่ปรึกษาแนะนำชาวบ้านในปัญหาต่าง ๆ ได้ทั่วไป อันเป็นความรู้สึกในฐานะศิษย์กับอาจารย์ เป็นเครื่องรักษาความเคารพเชื่อถือได้ยั่งยืนมั่นคงยิ่ง ดังนั้น วัดและพระสงฆ์จึงไม่สามารถแยกจากกันได้ เนื่องจากจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้

บทบาทของวัดต่อชุมชนจึงจำเป็นต้องอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้กระทำกิจกรรมต่อสังคม ทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุ โดยการเทศนาอบรมสั่งสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งได้นำเอาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้น ตลอดจนได้ปรับวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมให้สอดคล้องกันได้อย่างเหมาะสม (พระมหาพรประสงค์ พุทธจันทร์, ๒๕๕๒:๓๔)

พระสงฆ์กับสังคมนั้นมีความเกี่ยวเนื่องในอันที่จะเกื้อกูลสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมล้านนาก็คือการให้ธรรมทาน หมายถึงการให้ความรู้ความเข้าใจ หลักแห่งคุณความดีเข้าใจในชีวิตได้ถูกต้อง ศาสนาจึงมีอิทธิพลทางจริยธรรมในสังคม ซึ่ง ปรินญา กายสิทธิ์ (๒๕๒๘: ๒๑๓-๒๒๐) กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ประการ ดังนี้

๑) บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมในสังคม เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ได้รับการยกย่องอย่างสูงในสังคม ในฐานะผู้รอบรู้สาขาวิชาแขนงต่าง ๆ และเป็นผู้ทรงศีลทรงคุณธรรม เป็นผู้สืบทอดพระศาสนา พระสงฆ์จึงมีบทบาทในการอบรมสั่งสอน เผยแพร่ความคิด อุดมการณ์ของศาสนาให้แก่สมาชิกในสังคมทุกกลุ่ม พระสงฆ์ได้มีส่วนเผยแพร่แนวความคิด และแนวปฏิบัติในเรื่องคุณธรรมของพระมหากษัตริย์ ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ในสังคม

๒) บทบาทในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในสังคม การที่พระสงฆ์มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนสมาชิกในสังคมทุกกลุ่มให้มีความคิดไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในสังคมที่มีฐานะและบทบาทในสังคมที่แตกต่างกัน โดยสมาชิกในสังคมทุกกลุ่มจะยึดสถาบันทางพุทธศาสนาเป็นแกนกลาง ในการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม นอกจากนี้ประเพณีต่าง ๆ ทางศาสนายังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม

๓) บทบาททางการศึกษา เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น ภาษาศาสตร์ โหราศาสตร์ หรือด้านอื่น ๆ ทำให้วัดนอกจากจะเป็นศูนย์กลางทางศาสนาแล้ว ยังทำหน้าที่เสมือนโรงเรียน พระสงฆ์นอกจากจะทำหน้าที่สั่งสอนอบรมสมาชิกในสังคมตามหลักคำสอนของศาสนาแล้ว ยังทำหน้าที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านอื่น ๆ ให้กับสมาชิกในสังคมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมล้านนาในยุคที่มีการตื่นตัวทางการศึกษา พระปรีดิธรรม ปราบกว่ามีผู้เข้ามาอุปสมบทเป็นจำนวนมากเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย และภาษาบาลี นับตั้งแต่รัชสมัยพญาเกือนาเป็นต้นมา การศึกษาจากวัดมีระเบียบแบบแผนมากยิ่งขึ้น การศึกษาในวัด พระสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิจะทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นผู้สนับสนุนให้มีการรวบรวมตำราวิชาการสาขาต่าง ๆ

อาจกล่าวได้ว่าพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่งต่อสังคมของชาวล้านนา นับแต่อดีต สืบเนื่องมาสู่ปัจจุบัน แม้จะผ่านวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จนทำให้พุทธศาสนาในดินแดนล้านนามีหลากหลายนิกาย หากแต่พระสงฆ์เป็นธรรมทายาท ก็ได้ทำหน้าที่สั่งสอน

อบรม และเผยแพร่พระพุทธศาสนา อันส่งผลให้สังคมล้านนามีความสงบ และเจริญรุ่งเรือง บนพื้นฐานของจริยธรรม และศีลธรรมอันดีงาม

๒.๒ ต้นแบบชีวิตประวัติพระสงฆ์ที่สำคัญ

“ครูบา” เป็นคำที่คนล้านนาใช้เรียกพระภิกษุสงฆ์ที่แก่พรรษาบวชเรียนมานาน และประพฤติปฏิบัติดี จนเป็นที่เคารพเลื่อมใสของชาวบ้านทั่วไป ซึ่งจะเป็นภิกษุที่มีสมณศักดิ์หรือไม่ก็ตาม หากขึ้นชื่อว่าครูบาแล้ว ก็เป็นที่รู้จักกันทันทีว่าเป็นพระภิกษุผู้มีเกียรติ (พระครูสิริสุตาทิมาภิธาน, ๒๕๕๖: ๘๒-๘๐) กล่าวถึง “ครูบา” ว่า เป็นตำแหน่งสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ในล้านนา ที่น่าจะเรียงลำดับตามความสำคัญคือ ๑) ครูบา ๒) มหาเถระ ๓) สวามี (สามี) ๔) ราชครู ๕) สมเด็จ ๖) สังฆราชา ๗) สังฆนายก ๘) สมเด็จเสฐฐอัครราชครูสังฆนายก ซึ่ง “ครูบา” ที่มีชื่อเสียงและเป็นต้นแบบของ “ครูบา” รุ่นหลังมีหลายรูป แต่ที่มีชื่อเสียงและเป็นต้นแบบครูบามากที่สุด คือครูบาศรีวิชัย

ซึ่งจากการศึกษาบทขอประวัติพระสงฆ์เบื้องต้น พบว่า “ครูบา” จะมีลักษณะชีวิตประวัติที่เป็นต้นแบบ คือเป็นผู้ที่กำเนิดมาพร้อมกับปรากฏการณ์มหัศจรรย์ หรือชีวิตวัยเด็กที่ลำบาก แต่พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาจึงให้บวชเรียน ชีวิตระหว่างการครองผ้าเหลืองนั้นก็มิอุปสรรคต่าง ๆ นานา ถึงพร้อมด้วยจริยวัตร ความประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม นอกจากนี้ยังมีเมตตาและความสามารถพิเศษต่าง ๆ เช่นความเชี่ยวชาญในการรักษาโรค/สมุนไพรต่าง ๆ ทำให้พระสงฆ์เหล่านี้ได้รับความเลื่อมใสศรัทธา และมีชื่อเสียง ในบทนี้จึงจะกล่าวถึงประวัติของพระสงฆ์ต้นแบบจำนวน ๓ รูปได้แก่

๑) พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย

ครูบาศรีวิชัย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปโดยเฉพาะในเขตล้านนาว่าเป็น “ตนบุญ” หรือ “นัคนบุญ” อันมีความหมายเชิงยกย่องว่าเป็นนักบวชที่มีคุณสมบัติพิเศษ อาจพบว่ามีกรเรียกอีกว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัย พระครูบาศรีวิชัย ครูบาศีลธรรม หรือ ทูเจ้าสิริ (อ่าน “ทูเจ้าสิลี”) แต่พบว่าท่านมักเรียกตนเองเป็นพระชัชยาภิกษุ หรือ พระศรีวิชัยชนะภิกษุ

บิดาของท่านครูบาศรีวิชัย ชื่อ นายควาย เป็นบุตรนายอ้าย ผู้ซึ่งเป็นลูกเขยของหมื่นผาบชาวกระเหรี่ยงยางแดง ผู้รับใช้ใกล้ชิดคหหลวงศิริเรกฤทธิ์ไพโรจน์ (เจ้าดาวเรือง) เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๗ ส่วนมารดาชื่อ นางอุสา ท่านมีพี่น้อง ๕ คน โดยท่านเป็นบุตรคนที่ ๓ คือ ๑) นายอินทร์ไหว ๒) นางอวน ๓) นายอินตาเพื่อน (ครูบาศรีวิชัย) ๔) นางแว่น ๕) นายทา

ครูบาศรีวิชัยได้ถือกำเนิดภายในกระท่อมท่ามกลางหุบเขาในหมู่บ้านปาง ตำบลแม่ตื่น (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นตำบลศรีวิชัย) อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ซึ่งขณะนั้นมีเพียงสิบกว่าหลังคาเรือน “บ้านปาง” เป็นหมู่บ้านคนเมือง ที่ตั้งอยู่ในวงล้อมของหมู่บ้านชาวเขาหลายเผ่าพันธุ์ ขณะที่ครูบาศรีวิชัยถือกำเนิดนั้นได้เกิดเหตุมหัศจรรย์ แผ่นดินไหวสะเทือน พายุลมพัดกระหน่ำ ไฟแลบ ฟ้าร้องก้องคำราม

ฝนตกกระหน่ำลงมาอย่างหนัก เมื่อคลอจากครรภ์มารดาแล้ว อากาโรวิปริตของดินฟ้าอากาศก็กลับเป็นปกติดังเดิม ซึ่งตรงกับวันอังคาร ขึ้น ๑๑ ค่ำ ปีมาล เดือน ๕ เหนือ ที่ ๑๑ เดือนมิถุนายน จุลศักราช ๑๒๔๐ ตรงกับพุทธศักราช ๒๔๒๑

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ทำให้บิดามารดาตั้งชื่อบุตรชายคนนี้ว่า “อินตาเพื่อน” ซึ่งหมายถึงการกำเนิดของท่าน เกิดปรากฏการณ์ให้สะท้อนสะท้อนถึงองค์อมรินทร์ ผู้เป็นใหญ่บนสรวงสวรรค์ (คีโธ ถั่วทอง, มมป.: ๗) ในสมัยที่ครุบาศรีวิชัยหรืออินตาเพื่อนยังเป็นเด็กอยู่นั้น หมู่บ้านดังกล่าวยังกันดารมากมีชน กลุ่มน้อยอาศัยอยู่มากโดยเฉพาะชาว ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ในช่วงนั้นบ้านปางยังไม่มีวัดประจำหมู่บ้าน จนกระทั่งเมื่ออินตาเพื่อนมีอายุได้ ๑๗ ปีได้มีพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อ ครุบาขัตติยะ (ชาวบ้านเรียกว่า ครุบาแข่งแขะ เพราะท่านเดินขาเกผลก) เดินธุดงค์จากบ้านป่าซางผ่านมาถึงหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านจึงนิมนต์ท่านให้อยู่ประจำที่บ้านปาง แล้วชาวบ้านก็ช่วยกันสร้างกุฏิชั่วคราวให้ท่านจำพรรษา ในช่วงนั้น อินตาเพื่อนได้ฝากตัวเป็นศิษย์ และเมื่ออายุได้ ๑๘ ปีก็ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่อารามแห่งนี้โดยมีครุบาขัตติยะเป็นพระอุปัชฌาย์ ๓ ปีต่อมา (พ.ศ. ๒๔๔๒) เมื่อสามเณรอินตาเพื่อนมีอายุย่างเข้า ๒๑ ปี ก็ได้เข้าอุปสมบทในอุโบสถวัดบ้านโฮ้งหลวง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ครุบาสมณะวัดบ้านโฮ้งหลวงเป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับนามฉายาในการอุปสมบทว่า สิริวิชโยภิกขุ มีนามบัญญัติว่า พระศรีวิชัย ซึ่งบางครั้งก็พบว่าเขียนเป็น สิริวิไชย สิริวิไซ หรือ สิริวิชัย

เมื่ออุปสมบทแล้ว สิริวิชโยภิกขุก็กลับมาจำพรรษาที่อารามบ้านปางอีก ๑ พรรษา จากนั้นได้ไปศึกษากัมมัฏฐานและวิชาอาคมกับครุบาอุปละ วัดคอยเต่า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ต่อมาได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของครุบาวัดคอยคำอีกด้วย และอีกท่านหนึ่งก็คือว่าเป็นครูของครุบาศรีวิชัยคือครุบาสมณะ วัดบ้านโฮ้งหลวงซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของท่าน

ครุบาศรีวิชัยรับการศึกษาจากครุบาอุปละวัดคอยเต่าเป็นเวลา ๑ พรรษาก็กลับมาอยู่ที่อารามบ้านปางจนถึง พ.ศ. ๒๔๔๔ (อายุได้ ๒๔ ปี พรรษาที่ ๔) ครุบาขัตติยะได้จาริกออกจากบ้านปางไป (บางท่านว่ามรณภาพ) ครุบาศรีวิชัยจึงรักษาการแทนในตำแหน่งเจ้าอาวาส และเมื่อครบพรรษาที่ ๕ ก็ได้เป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านปาง จากนั้นก็ได้ย้ายวัดไปยังสถานที่ที่เห็นว่าเหมาะสม คือบริเวณเนินเขาซึ่งเป็นที่ตั้งวัดบ้านปางในปัจจุบัน เพราะเป็นที่วิเวกและสามารถปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดีโดยได้ให้ชื่อวัดใหม่แห่งนี้ว่า วัดจอมศรีทรายมูลบุญเรือง แต่ชาวบ้านทั่วไปยังนิยมเรียกว่า วัดบ้านปาง ตามชื่อของหมู่บ้าน

คีโธ ถั่วทอง (มมป.: ๗-๑๐) กล่าวถึงครุบาศรีวิชัยว่า ท่านครุบาศรีวิชัยเป็นผู้ที่มีอุปนิสัยชื่อตรงสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนเปี่ยมด้วยความเมตตากรุณา จิตใจของท่านแข็งแกร่งมุ่งมั่นแน่วแน่เฉพาะพระธรรมวินัยเป็นบรรทัดฐาน แบบมอภายถวายเป็นชีวิตแก่พระรัตนตรัย ไม่ใส่ใจต่อลาภยศชื่อเสียง ไม่หวั่นไหวต่อข้อครหาฉันทาและการกล่าวร้ายป้ายสี ทั้งนี้เพราะท่านเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอุเบกขาธรรมบารมีธรรม ดวงจิตของท่านเปี่ยมล้นด้วยเมตตาธรรม ท่านเป็นพระที่มีหัวใจที่เป็นอิสระไม่สะสม

หมักหมมโลภะ ทั้งความลุ่มหลงมัวเมาด้วยอำนาจกิเลสตัณหา อันเป็นสนิมใจที่ไม่อาจเกาะกินใจท่านได้

แต่อย่างไรก็ตามความเป็นผู้ทรงศีลของท่านก็เชื่อว่าจะดำเนินไปอย่างเลิศเลอโดยไม่ได้รับการกระทบกระเทือน บทบาทวิถีชีวิตของครูบาเจ้าศรีวิชัย ได้ประทับรอยแห่งความเป็นนักบุญอมตะแห่งล้านนาไทยไว้อย่างลึกซึ้ง ผั่งอยู่ในหัวใจของชาวล้านนามาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ต้องมาถูกกล่าวหาเป็นถ้อยคดีความถึง ๔ ครั้ง คือ ๑) ถูกกล่าวหาว่าเป็นพระอุปัชฌาย์ โดยมีได้รับการแต่งตั้ง ๒) ถูกกล่าวหาว่าไม่มาร่วมประชุมฟังกฎพระราชบัญญัติลักษณะการปกครอง ร.ศ. ๑๒๑ ๓) ถูกกล่าวหาว่าไม่ไปร่วมประชุมจัดคำสั่ง เจ้าคณะแขวงที่ ๔) ถูกกล่าวหาว่าไม่อยู่ในบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ชัดขึ้นต่อระเบียบราชการ ครั้งนี้ถึงกับมีคำสั่งเนรเทศให้ออกจากเมืองลำพูน และได้ส่งตัวไปพิจารณาคดีที่กรุงเทพฯ เป็นเวลา ๒ เดือนเศษ ผลจากการพิจารณาคดีครูบาศรีวิชัยพ้นข้อกล่าวหา

๒) พระครูบาอภิชัยขาวปี อภิชโย

พระครูบาอภิชัยขาวปี อภิชโย เกิดเมื่อวันจันทร์ เดือน ๗ เหนือ ปีกัดเป้า (ปีฉลู) ซึ่งตรงกับวันที่ ๑๗ เดือนเมษายน ๒๔๕๑ อันเป็นวันมหาสงกรานต์ คำเมืองเรียกว่าวันปากปี นามเดิมท่านชื่อ "จำปี" บิดาของท่านชื่อ นายเม่า มารดาชื่อนางจันตา เป็นบุตรคนเดียวไม่มีพี่น้องร่วมกำเนิด

ครอบครัวท่านเป็นครอบครัวชาวบ้านป่าค่อนข้างยากจน อาหารการกินจึงขาดแคลน มีแต่ผักกับก๋วยเตี๋ยวเป็นอาหารหลัก ท่านจึงมีร่างกายบอบบาง พุงค่อนข้างป่องเพราะโรคขาดอาหาร จึงมักเจ็บออกแอด แต่ก็ไม่มีร้ายแรงนัก "จำปี" มีแว่นฉลาดแต่วัยเด็ก ว่านอนสอนง่าย ช่วยการทำงานบิดามารดาเป็นเด็กที่มีอุปนิสัยดี เรียบร้อย มีเมตตาต่อสัตว์ครอบครัวของท่านแม้จะยากจน แต่ก็ยังคงมีความสุขอยู่มาได้ไม่นาน บิดาของท่านก็ได้เสียชีวิตลงเพราะไข้ป่าชีวิตของท่านต้องผูกพันพบกับอุปสรรคความยากจนต้องช่วยมารดาทำงานทุกอย่าง

สมัยนั้นท่านครูบาเจ้าศรีวิชัย ยังอยู่ที่วัดบ้านปาง มารดาท่านได้นำไปฝากตัวเป็นลูกศิษย์ของท่านครูบาเจ้าศรีวิชัย เพื่อให้ได้ศึกษาร่ำเรียนสวดมนต์ อ่านเขียนอักษรทั้งภาษาไทยและพื้นเมืองจบแล้วท่านครูบาศรีวิชัย จึงให้บรรพชาเป็นสามเณร ระหว่างเป็นสามเณรท่านได้ปฏิบัติกิจอันจะพึงมีต่ออาจารย์คือ ครูบาเจ้าศรีวิชัยอย่างครบถ้วนท่านจึงเป็นที่รักของครูบาเจ้าศรีวิชัยอย่างยิ่ง จึงตั้งชื่อให้เหมือนกับตัวท่านเองชื่อ สามเณรศรีวิชัย ท่านได้เฝ้าอุปัชฌาย์ท่านครูบาเจ้าศรีวิชัยและร่ำเรียนกรรมฐานและอักษรธรรมล้านนาวิชาก่อสร้างจากอาจารย์ จนเกิดความชำนาญและติดตามครูบาเจ้าศรีวิชัยไปก่อสร้างวัดวาอารามทุกหนทุกแห่งมิได้ขาด ท่านดำเนินชีวิตทั้งในด้านการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน และด้านพัฒนาก่อสร้างควบคู่กันไป จบจนอายุได้ ๒๒ ปี เป็นสามเณรได้ ๖ พรรษาท่านครูบาเจ้าศรีวิชัยจึงอุปสมบทให้ แต่เพราะเหตุที่ท่านมีชื่อเหมือนกับอาจารย์เมื่อเป็นภิกษุจึงได้เปลี่ยน

ฉายาให้ใหม่ว่า "อภิชัยชาวปี" ท่านอุปสมบทได้เพียง ๒ พรรษา ท่านจึงกราบลาครูบาเจ้าศรีวิชัย เพื่อที่จะแยกไปมุ่งงานก่อสร้างต่อไป

พระอภิชัย เริ่มงานก่อสร้างในสถานที่ต่าง ๆ ตั้งแต่อายุ ๒๔ จนถึงอายุ ๓๕ ขณะที่กำลังก่อสร้างกุฏิวัดบ้านปาง อ.ลี้ จ.ลำพูน แต่ยังไม่ทันเสร็จปลัดอำเภอลี้สมัยนั้นก็มาสอบถามถึงใบกองเกินการเกณฑ์ทหารจากท่านแต่ท่านไม่มี ตำรวจจึงคุมตัวไปจังหวัดลำพูนและส่งตัวฟ้องศาล เมื่อถูกศาลไต่สวนถึงใบกองเกินว่าทำไมถึงไม่ได้รับท่านก็ตอบการว่าขณะที่เริ่มมีการเกณฑ์ทหารนั้นได้ ระบุว่าให้ขึ้นทะเบียนตั้งแต่อายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์ แต่ขณะนั้นอายุอาตมาได้ ๒๕ ปี บัดนี้อายุของอาตมาได้ ๓๕ ปีแล้ว จึงนับว่าพ้นการเกณฑ์แล้วแต่ทางตำรวจไม่ยอม ท่านจึงถูกดำเนินการสึก จากเป็นพระภิกษุมาเป็นผ้าขาว ถึงสามครั้งสามคราแต่ท่านก็ไม่ได้ท้อแท้ต่ออุปสรรคท่านได้ สร้างโรงเรียน และโรงพยาบาลหลายแห่งสร้างโรงเรียนสถานศึกษาแล้วในปี ๒๕๑๔ คณะศรัทธาวัดสันตทุ่งอ่าม จังหวัดลำปาง ก็ได้มานิมนต์ท่าน เพื่อไปเป็นประธานในการก่อสร้างอีก ซึ่งท่านก็ไม่ขัดข้องแม้ ตอนนั้นท่านจะชรภาพามากแล้ว ก็มีอายุถึง ๘๓ ปี ขณะนั้นมีคณะศรัทธาญาติโยมจากวัดท่าตันธงชัย จ.สุโขทัยก็ได้มานิมนต์ท่านอีก เพื่อเป็นประธานในการสร้างพระวิหาร

ท่านก็ได้รับคำนิมนต์แต่ระหว่างทางไปจังหวัดสุโขทัยท่านได้อาพาซึ่งตรงกับวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๒๐ ตอนนั้น ท่านชรภาพามากแล้วท่านได้บอกผู้ใกล้ชิดว่าท่านอยากกลับไปจำพรรษาที่วัดพระพุทธรบาทผาหนาม แต่ด้วยความเมตตาท่านจึงตั้งใจจะสร้างวัดท่าตันธงชัยให้เสร็จแล้วจึงจะกลับแต่ เมื่อถึงวัดท่าตันธงชัย ได้เพียงวันเดียว ในวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ซึ่งตรงกับเดือน ๖ เหนือ แรม ๑๔ ค่ำ เวลา ๑๖.๐๐ น. ท่านได้มรณะภาพอย่างสงบ สิริอายุได้ ๘๗ ปีท่านมีคุณประโยชน์ใหญ่หลวง ก่อให้เกิดผลงานและประวัติคุณงามความดี ให้ชนรุ่นหลังได้เป็นแบบอย่างต่อไป

๓) พระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาเจ้าชัยยะวงศาพัฒนา)

ครูบาเจ้าชัยยะวงศาพัฒนา ถือกำเนิดในครอบครัวชาวไร่ชาวนา ที่ยากจน ท่านมีนามเดิมชื่อว่า ชัยวงศ์ นามสกุล ต๊ะแหงม เกิดเมื่อ วันอังคารที่ ๒๒ เมษายน ๒๔๕๖ ตรงกับวันแรม ๒ ค่ำ เดือน ๗ เหนือ (เดือน ๕ ใต้) ปีฉลู ณ บ้านก้อหนอง ม.๒ ต.ก้อ อ.ลี้ จ.ลำพูน บิดาของท่านชื่อพ่อน้อยจันทะ มารดาชื่อแม่บ่อแก้ว ต๊ะแหงม เป็นบุตรคนที่ ๓ ในจำนวนพี่น้อง ๕ คน

เมื่ออายุได้ ๑๒ ปี ก็ได้ไปอยู่ที่วัดแม่ปิงเหนือ (วัดก้อท่า) ขณะนั้นมีพระภิกษุนามว่า พุทธิมา ซึ่งมีศักดิ์เป็นน้าเป็นเจ้าอาวาสอยู่ ได้อยู่กับหลวงน้ำพุทธิมาราว ๔ เดือน หลวงน้ำพุทธิก็ได้พาไปช่วยสร้างพระธาตุเกศสร้อย (แก่งสร้อย) ซึ่งท่านครูบาเจ้าศรีวิชัย ได้ไปช่วยทำการบูรณะก่อสร้าง ระหว่างนั้น ก็ได้พบกับ พระครูบาชัยลังกา ซึ่งท่านไปเป็นประธาน สร้างพระธาตุสร้างพระธาตุเกศสร้อย ในโอกาสนั้นหลวงน้ำพุทธิมานำท่านฝากตัวเป็นศิษย์ พระครูบาชัยลังกา ท่านจึงได้ให้ ชัยวงศ์

บรรพชาเป็นสามเณร เมื่อวันพุธที่ ๖ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เหนือ (เดือน ๖ ใต้) ณ วัดแก่งสร้อย พระครูบาชัยลังกา เป็นพระอุปัชฌาย์ ตั้งชื่อให้ว่า “ชัยยะลังกา สามเณร”

เมื่องานก่อสร้าง วัดพระธาตุเกศสร้อย เสร็จแล้วไปส่วนใหญ่ ท่านพระครูบาชัยลังกา ได้พา สามเณรชัยลังกาออกเดินธุดงค์ไปเรื่อย ๆ จนถึง เมืองดั้น (รวมเวลาเดินธุดงค์ได้ ๔ ปี) ระหว่างทาง ก็ได้แวะไปกราบรอยพระพุทธบาทห้วยต้ม ขณะนั้น ยังเป็น วัดร้าง อยู่เดินธุดงค์มาถึง วัดจอมหมอก ก็ได้พบกับ ครูบาพรหมจักร จึงได้พำนักอยู่จำพรรษาที่วัดพระบาทห้วยต้มได้ ๑ พรรษา พอออกพรรษา พระครูบาชัยลังกาได้มอบสามเณรชัยลังกาให้อยู่อุปฐาก และศึกษาเล่าเรียนกับครูบาพรหมจักร ที่วัด จอมหมอก

จากนั้นมา ก็ได้ติดตามครูบาพรหมจักรออก เดินธุดงค์ไปเรื่อย ๆ จนถึงเขตอังกฤษ (ปัจจุบันเป็น ประเทศพม่า) ที่บ้านยางเปง และอยู่จำพรรษาที่นั่น ได้ ๑ พรรษา สามเณรชัยลังกา มีอายุครบ ๒๐ ปี ก็อุปสมบทที่นั่น โดยท่านครูบาพรหมจักร โภ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระจันทร์ กับ พระชัยยา เป็นพระ คู่สวด ตั้งฉายาว่า “พระชัยยะวงศาภิกษุ” แต่อยู่มาได้ไม่นานท่านก็ถูกทางการสั่งให้สึกจากเป็น พระภิกษุเพราะถือว่าขึ้นตรงต่อ ครูบาศรีวิชัยท่านเลยสึกเป็น พระชัยยะวงศาผ้าขาวแล้วก็เดินทางไป ออกเดินธุดงค์ไปอยู่ตามป่าเขา จนพบกับพวกชาวเขา แถบนั้นท่านจึงสั่งสอนธรรมะให้แก่พวกเขา ดังนั้นพวกเขา จึงนิมนต์ให้อยู่จำพรรษาที่นั่นไม่ให้ท่านไปไหนอีก พระชัยยะวงศาผ้าขาวก็รับนิมนต์ อยู่จำพรรษาที่วัดป่า คอยช่วยเปียง จังหวัดตาก อยู่กับชาวเขาได้ ๔ พรรษา ท่านก็ลาชาวเขาคอยช่วย เปียง กลับคืนมาเยี่ยมโยมแม่ ที่บ้านก้อหนอง แล้วเลยเดินต่อไปยังวัดบ้านปาง เพื่อช่วยครูบาภิชัยชาว ปี่เหมียด (เก็บ) พระศพท่านครูบาเจ้าศรีวิชัย บรรจุไว้ในห่อเมรุและออกเดินธุดงค์ต่อไปเรื่อยๆตามป่า เขาจนได้ไปพบกับพวกกระเหรี่ยงบ้านสบหละ พระชัยยะวงศาผ้าขาว ก็อยู่จำพรรษา ที่อารามสบหละ ตามคำนิมนต์ของพวกข่างบ้านห้วยหละอีก ๑ พรรษา ก็พอดี ปีนั้นเกิดสงครามกับญี่ปุ่น (สงครามโลก ครั้งที่ ๒) ก็ลาออกจากวัดป่าห้วยหละ เพราะมีคณะศรัทธาวัดป่าพลูมานิมนต์ ให้ไปอยู่ที่วัดป่าพลู เพื่อ ไปสร้างกำแพง และพระวิหาร คณะศรัทธาวัดป่าพลูได้นิมนต์ให้พระชัยยะวงศาผ้าขาว อุปสมบท ต่อ นิสัย ขึ้นอีกใหม่ ที่วัดป่าพลู มีเจ้าอธิการบุญมา เจ้าอาวาสวัดบ้านโฮ่อง เป็นอุปัชฌาย์ มีพระจันทร์ พระ มหาทองคำ เป็นพระคู่สวดกรรมวาจาจารย์ ให้นายว่า จันทวิโสภิกขุ

อยู่ต่อมาไม่นานทางคณะสงฆ์ อำเภอถ้ำ นายอำเภอและศรัทธาประชาชน ผู้เฒ่า ผู้แก่ บ้านนาเลียง อำเภอถ้ำ ได้พร้อมใจกันไปนิมนต์ พระจันทวิโส มาพักอยู่ที่วัดนาเลียง เพื่อบูรณปฏิสังขรณ์ วัดพระ พุทธบาทห้วยต้ม ซึ่งร้างอยู่นานแล้ว ทำการก่อสร้างวิหารครอบรอยพระพุทธบาท และสร้างเสนาะ เพิ่มเติม จนพอพักอาศัยได้ และได้อยู่จำพรรษาที่ วัดห้วยต้ม แห่งนี้ ตั้งแต่นั้นมา

ท่านได้สร้างวิหารครอบรอยพระพุทธรูป ได้ก่อสร้างเสนาสนะภายในวัดพระบาทห้วยต้มจนเจริญรุ่งเรืองอีกทั้งยังสร้างคน โดยมีการรณรงค์ให้ชาวกระเหรี่ยงเลิกกินเนื้อสัตว์ จัดหาที่ทำกินปลูกพืชผักประกอบอาชีพด้วยความสุจริตตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ท่านนับว่าได้มาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรกของวัดพระพุทธรูปห้วยต้ม จนกระทั่งมรณภาพในเวลา ๐๑.๐๐ น. ของวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๑ สิริอายุได้ ๘๗ ปี ได้ใช้ความพยายามพัฒนาวัด จนสามารถพลิกสภาพความเป็น วัดร้าง ให้เป็น วัดที่มีความเจริญถึงขีดสุด จนทำให้ผู้คนจากทุกสารทิศ ทั้งใน และต่างประเทศ ทุกระดับชั้นทางสังคม หลั่งไหลเข้ามาสักการะ สมกับเป็นปูชนียสถานที่สำคัญแห่งหนึ่ง ของประเทศไทย

๒.๓ ลักษณะวรรณกรรมบทขอประวัติพระสงฆ์

๒.๓.๑ ความหมายของ “ขอ”

ขอเป็นวรรณกรรมขับขานของชาวล้านนา ใช้ร้องโต้ตอบกัน โดยใช้ปฏิภาณไหวพริบทางกวีของศิลปินมีลักษณะคำประพันธ์แบบร้อยกรองมุขปาฐะ (Oral Poetry) ขับขานตามจังหวะทำนองประกอบดนตรี เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ตลอดจนให้ความรู้ ความคิดคติสอนใจ ด้านปรัชญาธรรม และเป็นการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับอัตชีวประวัติบุคคล รวมไปถึงประวัติตำนาน ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ

มีผู้อธิบายความหมายของคำว่า “ขอ” ซึ่งได้สรุปไว้ดังนี้

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล (๒๕๓๐ : ๕) ขอคือเพลงพื้นบ้านล้านนาที่นิยมแพร่หลายมากที่สุด เป็นบทร้องที่นิยมที่สุด ขอเป็นเพลงร้องปฏิพากย์ซึ่งมีคณะขออาชีพรับจ้างไปแสดงในงานฉลอง หรือปอยต่างๆ คณะขอจะประกอบไปด้วย “ช่างขอ” ซึ่งเป็นชายหนึ่งคน หญิงหนึ่งร้องคน ร้องโต้ตอบกันเรียกว่า “คู่ถ้อย” และมีดนตรีประกอบ

มณี พยอมยงค์ (๒๕๒๕ : ๑๖๕) อธิบายว่า ขอคือการขับร้อง โดยการนำเหตุการณ์ที่พบเห็นหรือประสบการณ์ต่างๆ มาขับร้อง แล้วจัดทำนองให้ไพเราะ มักได้มาจากการพรรณนาถึงความงามตามธรรมชาติ ขนบธรรมเนียม ประเพณีสิ่งสิ่งต่าง ๆ

สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนา (๒๕๒๗ : ๑๕) ขอเป็นการขับร้องอย่างหนึ่งของชาวล้านนา มีลักษณะแตกต่างจากการขับร้องแบบอื่นๆ ที่สำคัญที่สุด คือจะต้องมีดนตรีประกอบเสมอและเป็นการขับร้องอาชีพ ซึ่งเป็นการขับร้องชนิดเดียวของชาวบ้านที่จะต้องมีคณะหรือวง และเป็นการขับร้องแบบเดียวที่ถือว่าต้องมีการ “ถือครู” เช่นเดียวกับศิลปะชั้นสูงอื่นๆ โดยทั่วไป

ดังนั้นสรุปได้ว่าซอ เป็นวรรณกรรมเพลงพื้นบ้าน (Folk Song) ของภาคเหนือ เป็นเพลงปฏิบัติที่จัดแสดงในงานฉลองหรืองานปอยต่างๆ ผู้ขับซอ เรียกว่า ช่างซอ ซึ่งประกอบด้วย ชายหนึ่ง หญิงหนึ่งร้องโต้ตอบกันโดยใช้โวหารทางกวี ที่เรียกว่า “คู่ถ้อย” ซอ มีหลายทำนอง แต่ละทำนองมีการดนตรีประกอบการขับร้อง

๒.๓.๒ ฉันทลักษณ์และทำนองซอ

ทำนองซอ ชาวล้านนาเรียกว่า ทำนอง (อ่าน “ต๋านอง”) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระเบ้า (อ่าน “หละบ๋า”) มีความแตกต่างกันไปตามจังหวัดและถิ่นกำเนิด

ส่วนฉันทลักษณ์นั้น จากการสัมภาษณ์บัวซอน ถนอมบุญ (บัวซอน เมืองพร้าว) เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๖ กล่าวไว้ว่า ฉันทลักษณ์ส่วนมากนั้นจะกำหนดไม่ได้ว่าจะใช้แบบไหน ส่วนมากจะอาศัยปฏิภาณไหวพริบและความเหมาะสม โดยสังเกตจากการดำเนินเรื่องในบทซอ และจะดูฉันทลักษณ์ ดูความคล้องจอง แต่บางทีก็สามารถยืดหยุ่นและนำทำนองซอมาใส่ลงไปเพื่อความไพเราะ และยังปรากฏว่ามีการใช้คำ ซึ่งเป็นฉันทลักษณ์หนึ่งที่ท่านนำมาผสมลงในบทซอ

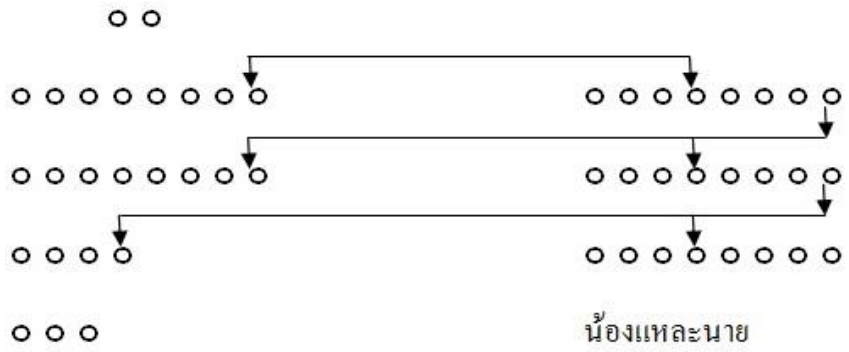
สำหรับลักษณะทำนองของบทซอประวัติพระสงฆ์ บัวซอนกล่าวว่า ทำนองนั้นจะดูความสมควรในเนื้อประวัติ ดูความอ่อนหวาน ทำนองเศร้าก็จะใช้กับตอนที่นำเสนอ นำเอ็นดู และบางทีเจ้าภาพต้องการทำนองไหน ก็จะซอไปตามที่เจ้าภาพร้องขอมา แต่ถ้าเจ้าภาพไม่ระบุทำนอง ส่วนมาก ผู้ประพันธ์จะใช้ ตั้งเชิงใหม่ จะปุ ละม้าย เพลงเงี้ยว เพลงอื้อ ตามลำดับจนจบไป แต่ถ้าต้องการใช้แบบครุบาทวีชัย ซึ่งเป็นต้นแบบในบทซอประวัติพระสงฆ์ ผู้ประพันธ์ก็จะใช้ ซ้อยเชิงแสน(อ่าน “จ้อยเชิงแสน”) และเพลงอื้อ ตามลำดับจนจบ

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาพบว่ามีการใช้ทำนองในการซอทั้งหมด ๕ ทำนอง และสามารถอธิบายตามฉันทลักษณ์ได้ดังต่อไปนี้

๑) ทำนองตั้งเชิงใหม่

ทำนองตั้งเชิงใหม่ (อ่าน ตั้งเชิงใหม่) ที่มาของทำนองซอไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้แต่งทำนองนี้ขึ้น แต่เป็นทำนองที่ใช้กันแพร่หลายในการขับซอ ของช่างซอในแถบเชิงใหม่ ลำพูน เป็นทำนองซอทำนองแรกของการซอเข้าปี เพื่อใช้ในการไหว้ครู หรือเกริ่นนำ เป็นทำนองที่มีจังหวะค่อนข้างเร็ว คำขึ้นต้นที่ใช้ เช่น คำว่า ต่วง หลอน เถิง นาย ยาม

ฉันทลักษณ์ทำนองซอตั้งเชิงใหม่ แบ่งบทระหว่างช่างซอชายและช่างซอหญิง ช่างซอชาย มีการขึ้นต้นด้วยคำว่า “หลอน” ส่วนช่างซอหญิงจะรับบทต่อไปด้วยการ

ตัวอย่าง

หลอน อ้ายโชคชัยกับแม่ครูบัวซอน สิริระสังขารอดีตเจ้าอาวาส น้อมไหว้ หลวงปู่พระมหาโพธิวงศาจารย์ เปรียบเหมือนเพชรล้ำค่าท่านคือเพชรแท้ คุณงามความดีท่านเป็นที่ปรากฏ ชีวิตระวัติพร้อมด้วยผลงาน ท่านเป็นนักปราชญ์ มากด้วยปัญญา ผ่องแผ้ว ท่านได้สร้างประโยชน์ไว้กับเมืองแพร่ คุณานุกุลหลวงปู่มีมากมาย บ่ว่าทางการศึกษา และทางการปกครอง บูรณะอารามสถานของเก่า เสี่ยงพระธรรมะบรรยายพระธรรมเทศน์ อบรมศัทธาหือเข้าถึงศีลธรรม ท่านเหมือนแสงไฟ นี้แหละนอ นายมอญ ถึงวันนี้หลวงปู่ได้ละสังขารแล้ว เหมือนดาวเด่นอยู่ฟ้า ได้ลำดับแสงไฟ	ขอน้อมเอาชอกกลอนวิงวอนไหว้กราบ วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร ท่านคือตนศีลธรรมแห่งจังหวัดแพร่ ประดับจังหวัดแพร่ได้เจริญอกงาม สมควรหีบยกเอามากล่าวาน เพื่อเป็นเกียรติแก่วิญญาณที่ดับขันธุ์ไฟแล้ว เป็นที่รักของศรัทธาเมืองแพร่โกศัย ชื่อเสียงท่านเผยแพร่ คังไฟชาดไกล เราจะยกมาบรรยาเล่าปลายเล่าเค้า ยึดตามครรลองธรรมมาแบบเบ้า หือถาวรมังทำ คิงาม เหมือนหนึ่งเสียงวิเศษส่งตรงจากสวรรค์ พันอกุศลกรรม การกระทำร้อนไหม้ หือความแจ่งแก่ใจ บ่ได้มัวมืด น้องแหละนาย เปรียบเหมือนดวงแก้วลอยลึบดับหาย แต่ความดียังขยายปรากฏแพร่กว้าง

พระมหาโพธิวงศาจารย์
นี่แหละนอ

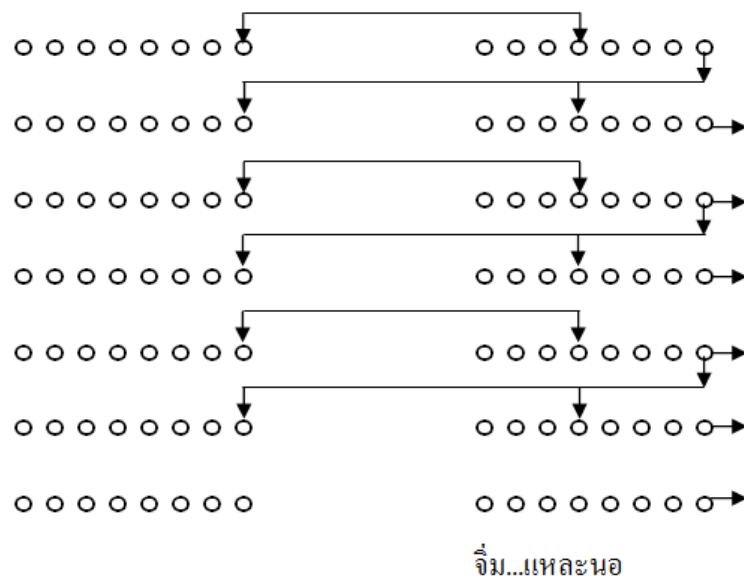
ถึงท่านจะละสังขารแต่ผลงานยังอยู่
น้องแหละนอ

(บทขอประวัติพระมหาโพธิวงศาจารย์ (สุจิตตสารมหาเถร))

๒) ทำนองจะปู้ หรือชาวปู้

จะปู้ หรือชาวปู้ (อ่าน “จาวปู้”) ทำนองนี้จะการชอจะต้องชอต่อจากทำนองตั้ง
เสียงใหม่ทุกครั้ง ชอทำนองจะปู้ หรือ ชาวปู้ สันนิษฐานว่า เป็นทำนองชอของคนโบราณ
ในพื้นที่หนึ่ง คือ ชาวเมืองปู้ รัฐฉาน ประเทศพม่า ทั้งนี้เป็นเพียงข้อสันนิษฐาน ไม่มี
หลักฐานยืนยันแหล่งที่มาที่แท้จริงได้ เอกลักษณะของการขับชอทำนองจะปู้ เป็นทำนอง
ที่อ่อนหวาน อ่อนช้อย เป็นชอที่ใช้ชอในความหมายที่ลึกซึ้งกินใจ

ฉันทลักษณ์ทำนองจะปู้ หรือชาวปู้ ๑ บทจะมี ๗ วรรค วรรคละ ๒ บาท บาทหนึ่ง
จะมี ๘-๑๐ พยางค์ มิได้มีการร้อยสัมผัสระหว่างบท แต่จบบทด้วยคำสร้อยว่า “จิม ...
และนอ” ฉันทลักษณ์นี้

ตัวอย่าง

นอกจากจะรอบรู้ ด้านปริยัติ
เพิ่นลือเล่ากัน นั้นเป็นอาจินต์
เสียงสิงห์สาราสัตว์ ปาใหญ่ไพโรบัง

ด้านปฏิบัติ เครื่องครัดอยู่กิน
ว่าครุบาฝ่ายหิน รู้เสียงหนูเสียงนก
ครุบาท่านฟัง เข้าใจรู้หมด

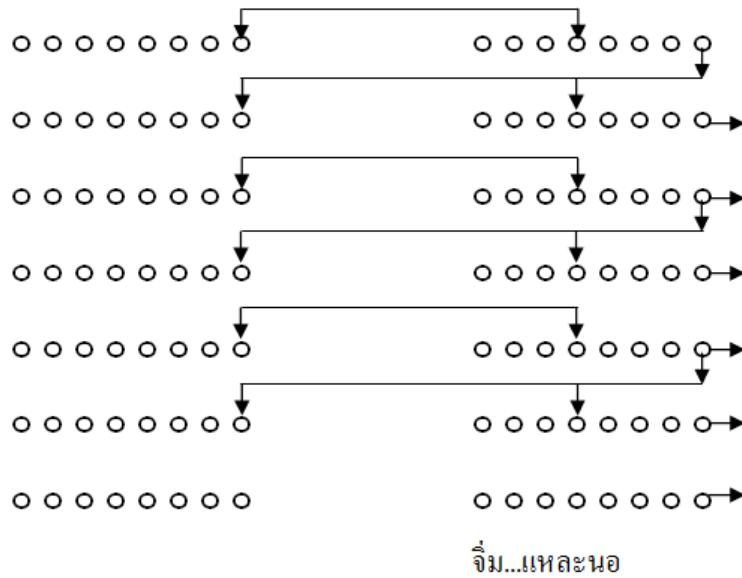
เพราะครูบาเป็นผู้มีใจหมกจืด รู้จนถองจบ ครอบครัน
 เสียนกเสียงกา ได้เรียนรู้มา เพิ่มมีตำรา ของโบราณจารย์
 และต้องอาศัย ปัญญาญาณ ทางกัมมัญฐาน ฌานอันแก่กล้า
 รู้แท้มีแท้ ในอดีตกาล ในปัจจุบัน บ่ยืนยันบ่ทำ

(บทขอประวัติเจ้าคุณพระอภัยสารทะ (ครูบาโสภา โสภโณ))

๓) ทำนองขอละม้าย

ทำนองละม้าย เป็นทำนองที่ใช้ช่อต่อจากทำนองจะปู้ ลักษณะการขับช่อใกล้เคียงกับช่อทำนองจะปู้ กล่าวคือมีรูปแบบฉันทลักษณ์ที่เหมือนกัน แต่ทั้งทำนองละม้ายและจะปู้ สองทำนองนี้มีการเน้นเสียงที่แตกต่างกัน ทำนองละม้ายเน้นจังหวะรวดเร็ว

ฉันทลักษณ์ทำนองจะปู้ หรือชาวปู้ ๑ บทจะมี ๗ วรรค วรรคละ ๒ บาท บาทหนึ่งจะมี ๘-๑๐ พยางค์ มิได้มีการร้อยสัมผัสระหว่างบท แต่จบบทด้วยคำสร้อยว่า “จิม ... และนอ” ดังฉันทลักษณ์นี้

ตัวอย่าง

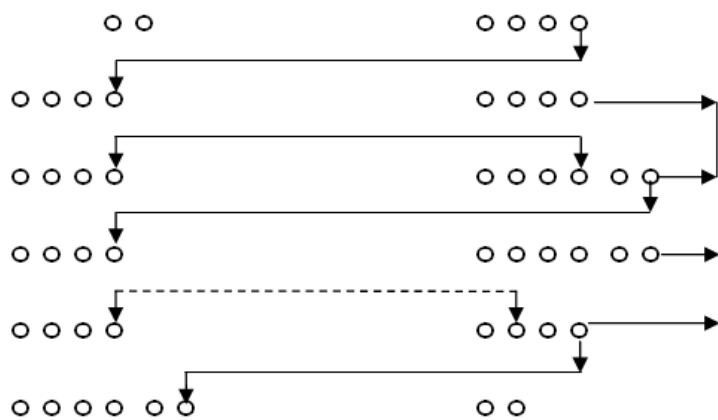
๕ เมษายน เป็นอุดมฤกษ์	ท่านถือเอากำเนิดปี ๒๔๖๐
ยามเมื่อเกิดออกมาลักษณะสมบูรณ์	ชะตาหน้าบุญวาสนาเหลือล้น
ท่านก็ได้คลอดออกจากครรภ์มารดา	ตรงกับเดือนเมษาวันที่ ๕ ตอนต้น
พ่อแม่จิตใจเหมือนกัน ได้สัมผัส	รูปร่างท่านก็สมบูรณ์งาม
เกิดบ้านต่งอ่วนตำบลนาจักร	เป็นลูกพ่อฉลาด และแม่บัวผัน
หน้าบุญท่านนักวาสนาทำงาน	เป็นลูกรักเทียมขวัญของพ่อแม่สองเจ้า
ใส่ชื่อเล่นชื่อว่าเด็กชายจี	หรือเด็กชายสุจีอันนี้เป็นชื่อเก่า
	จี๋.....แหะนอ

(บทขอประวัติพระมหาโพธิวงศาจารย์ (สุจี กตสารมหาเถร))

๔) ทำนองเชียงแสน

ทำนองเชียงแสน (อ่าน “เจียงแสน”) มีหลายชื่อที่เรียก เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย เรียก ทำนองเชียงแสน, ละม้ายเชียงแสน ส่วนในจังหวัดแพร่ เรียก กะโลงเชียงแสน, ทำนองกลาย(อ่าน “ก้ายเจียงแสน”) ใช้ขอเมื่อต้องการเปลี่ยนทำนอง ซอปีทุกครั้ง หรือใช้ขอหลังจากที่การขับซอละม้ายจบลง ช่างซอจะขึ้นทำนอง เชียงแสน ก่อนที่จะเปลี่ยนไปทำนองเพลงอื่นๆ

ฉันทลักษณ์เชียงแสน ๑ บทจะมี ๖ วรรค วรรคละ ๒ บาท บาทหนึ่งจะมี ๔-๖ พยางค์ มีลักษณะคล้ายกับโคลง มิได้มีการร้อยสัมผัสระหว่างบท แต่จบบทด้วยคำสร้อย ด้วยบาทสุดท้าย ๒ พยางค์/คำ ดังนั้นทลักษณ์ต่อไปนี้

ตัวอย่าง

แสง แสง	ดวงคาราประดับฟ้า
รัศมีเจิดจ้า	สกาวัสูก สว่างไส
ดาวเด่นอยู่ฟ้า	วันหนึ่งจะต้องลาลับดับแสงไฟ
ลาลับดับหาย	จากนภาฟ้ากว้าง
เป็นธรรมชาติวิถี	เกิด ดับ ย่อมมี ปกติสร้าง
ย่อมเปลี่ยนผันไปตามกาล	เวลา

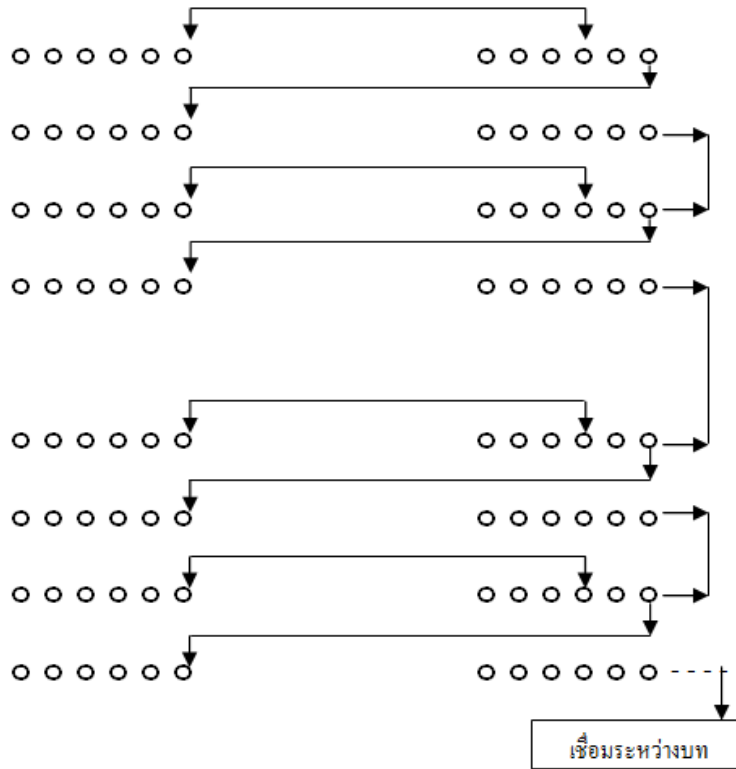
(บทขอประวัตินิพนธ์มหาไพจิวงศาจารย์ (สุจิตตสารมหาเถร))

๕) ทำนองอื้อ

ทำนองอื้อ เป็นทำนองขอที่พัฒนาการมาจาก การขับกล่อมลูก หรือการอื้อลูก เพื่อให้เด็กได้ฟังเสียงอื้อ และหลับไปในที่สุด ต่อมาพัฒนาทำนองอื้อเพื่อเป็นหนึ่งในการทำนองขอ นิยมขอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคติธรรมคำสอน เช่น ขอไก่อ้น้อยดาวิ ขอตำรายา และใช้ทำนองอื้อนี้เพื่อขออำนาจในตอนที่ใกล้สิ้นสุดการขับขอ ช่วงขอจะขอทำนองนี้เพื่ออวยพรให้เจ้าภาพ ตลอดถึงแขกผู้มาร่วมในงาน และผู้ฟังทุกคน

ฉันทลักษณ์ทำนองอื้อ ๑ บทจะมี ๔ วรรค วรรคละ ๒ บาท บาทหนึ่งจะมี ๖-๘ พยางค์ มีการร้อยสัมผัสระหว่างบท ดังฉันทลักษณ์นี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ตัวอย่าง

มาแปง(ทำ)ตูปน้อยปลายนา	หาปูหาปลาเลี้ยงลูก
ไฟไฟคี่มาคูดูก	หากินเหมะแดง(ตอนเย็น)เหมะงาย(ตอนเช้า)
หากินตามสื่อนตามเสะ	บ่ได้ไฟแปะ(เชื่อเงิน)ของไฟ
แม่อุสาอยู่ค้ำยพ้อควาย	โดยมีน้ำใจประเสริฐ
ครานั้นท้องแม่อุสา	จะมีบุตรมากเกิด
ลูกจะมาเอากำเน็ด	ปฏิสนธิอยู่ในครรภ์
แสงพระอาทิตย์อยู่ฟ้า	เปรียบเหมือนดวงดาววรรค์
มีแต่ก้อนเมฆกลุ่มควัน	เมื่อวันพ้อเหมือนเมื่อคำ

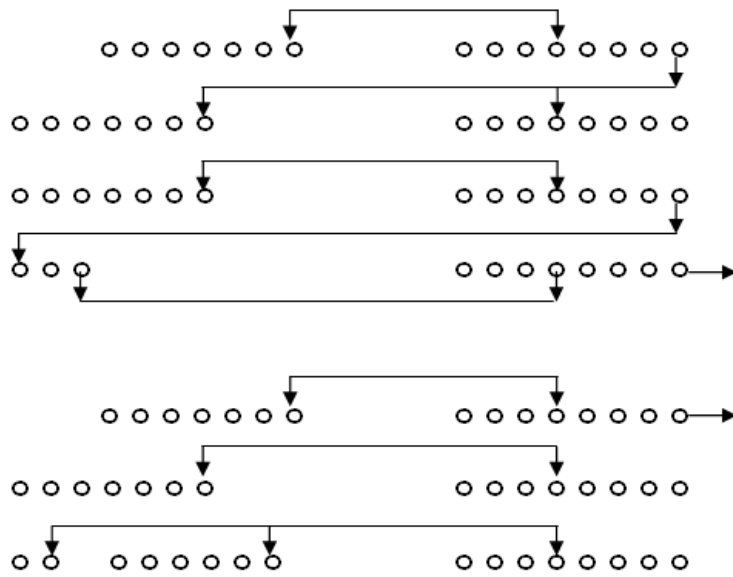
(บทขอประวัติพระครูบาเจ้าศรีวิชัย)

๖) ทำนองเงี้ยว หรือ ทำนองเสเลเมา

ทำนองเงี้ยว หรือทำนองเสเลเมา เป็นทำนองที่มีความไพเราะในเรื่องจังหวะที่ คึกคักของคนตรี ทำนองเงี้ยวนี้เป็นทำนองที่ช่างชอจะใช้ขอเมื่อต้องการออกอื้อนผู้ฟัง เป็นพิเศษ หรือแสดงความโศกเศร้ารำพัน จึงเป็นทำนองที่มีน้ำเสียงลีลาอ่อนช้อยและ

รำพัน อ่อนโยนและขบขัน ส่วนการเรียกทำนองนี้ว่า “เสเลเมา” มาจากบทเพลงพื้นเมือง
เก่าแก่ บางพื้นที่จึงเรียกทำนองนี้ว่าทำนองเสเลเมา

ฉันทลักษณ์ทำนองเงี้ยว หรือ ทำนองเสเลเมา ๑ บทจะมี ๔ วรรค วรรคละ ๒ บาท
บาทหนึ่งจะมี ๗-๑๐ พยางค์ ยกเว้นวรรคที่สามบาทที่ ๑ จะมีคำสร้อย ๓ คำเชื่อมสัมผัส
จากบาทที่ ๒ ของวรรคที่ ๔ และมีการร้อยสัมผัสระหว่างบท โดยใช้คนตรีคั่นก่อนเริ่ม
บทที่ ๒ ในบทที่ ๒ นี้ จะมี ๓ วรรค วรรคละ ๒ บาท ช่างขอจะต้องขอทีละ ๒ บท ดัง
ฉันทลักษณ์นี้

ตัวอย่าง

บ่คองศรัทธาไถ่ยีนคี่มาลีนสงสัย ฟ่องยีนพอบไหวให้บ่เป็นร้อง
 อากาศวันนั้มนันคี่ซำมาร้อน ฟ่องแข็งอ่อนขาอ่อนยีนพอบไหว
 ฟ่องคี่หน้ามีคตฟ่องคี่เป็นลม ล่นเซาะหายคตมกั้นสับสนวุ่นวาย
 นายท่านนาย ฟ่องคี่ให้ฟูมฟาย อาลัยหาท่านขนาด

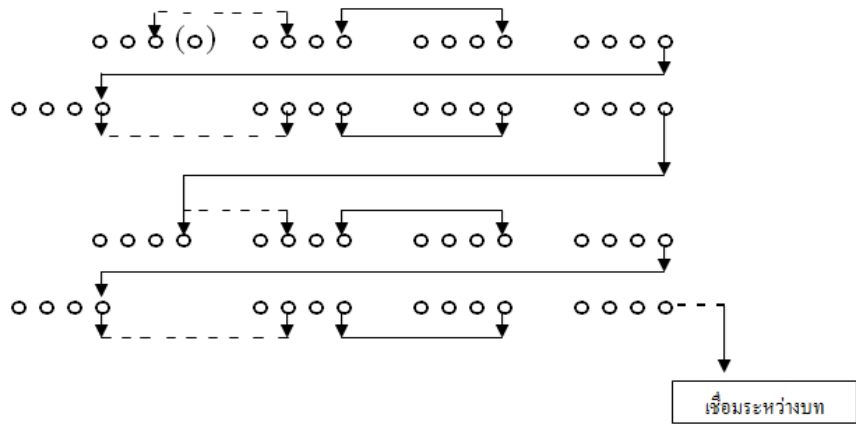
หลวงปู่โพสบายบ่ไถ่ว้ายคีนหลัง ท่านได้ละสังขารมรณภาพ
 ศรัทธาชายหญิงพอใจคต ออกขาด เหมือนสายฟ้าฟาดลงกลางชะหม่อม
 แหมคำ พระเดชพระคุณหลวงปู่ของลูกหลาน บ่ทันถึงแพร่สัคคำ ละสังขารที่เชียงใหม่
 (บทขอประวัติพระมหาโพธิวงศาจารย์ (สุจิ กตสารมหารเถร))

๗) ทำนองพม่า

ทำนองพม่า หรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า ทำนองซอนางบัวคำ หรือบางทีก็เรียกว่า ซอเจ้าสุวัตร ความจริงแล้วซอเจ้าสุวัตร-นางบัวคำ คือซอเรื่องหนึ่งซึ่งใช้ทำนองซอพม่า ในการขับซอ สาเหตุที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกแบบนี้เป็นเพราะมีชาคกล้านนาที่กล่าวถึง เรื่องราวเจ้าสุวัตรกับนางบัวคำ ต่อมาได้มีการขับซอเรื่องเจ้าสุวัตร-นางบัวคำโดยใช้ ทำนองพม่าจึงนิยมเรียกทำนองนี้ว่าทำนองเจ้าสุวัตร-นางบัวคำ

ทำนองพม่ามีท่วงทำนองที่อ่อนหวาน ลัญญนิษฐานกันว่ามาจากทำนองของชาวมอญบ้าง พม่าบ้าง ซึ่งหากดัดแปลงมาจากทำนองพม่า ค่ะเนว่าคงจะมีขึ้นในระหว่าง ล้านนาไทยตกเป็นประเทศราชของพม่า ประมาณ พ.ศ. ๒๑๐๑ – พ.ศ. ๒๓๐๐ เศษ (ถึงฆะ วรรณสัย, ๒๕๓๕ : ๑๓)

ฉันทลักษณ์ทำนองพม่า ๑ บทจะมี ๒ วรรค วรรคละ ๔ บาท บาทหนึ่งจะมี ๓-๕ พยางค์ บางบทอาจจะมีสัมผัสในหรือไม่มีก็ได้ มีการร้อยสัมผัสระหว่างบท ดังฉันทลักษณ์นี้

ตัวอย่าง

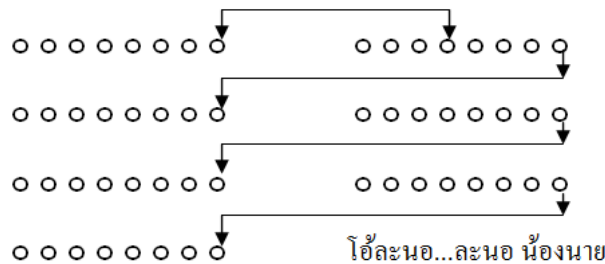
เกิดอัสภรรยา คั่นมาสะคั้ง เหงื่อแตกเหงื่อไinger เมื่อยามหลับนอน
เกิดกลางสังหรณ์ เมื่อจกเข็บ(ตะเข็บ)ตัวเต่า ไร้หาครุบาเจ้า บุ่นเข้าในจิวร

ท่านกำลังนอน คับไฟสู่มมีด ไร้ขึ้นมาหลึคๆ ท่านเอามือเข้าชวาม
แล้วมือท่านคี่หงวม(จับ) ตัวจกเข็บ(ตะเข็บ)มาได้ บู้ว่าจะมาร้าย คาว่ามาคี่
(บทขอประวัติพระครูไพศาลพัฒนโกวิท (ครุบาเจ้าเทือง นาดสีโล))

๘) ทำนองน่านกลาย (อ่าน “น่านก้าย”) หรือทำนอง ลับแลง

ทำนองนี้ใช้ขอเข้าปี เป็นทำนองซึ่งมีการประยุกต์มาจากทำนองล่องน่าน และทำนอง ลับแลง ของทางจังหวัดน่าน เป็นทำนองที่มีความอ่อนช้อย และการซอขึ้นช่างซอจะใช้การทอดเสียง โดยสร้อยตอนจบบทซอบทหนึ่ง ช่างซอจะร้องสร้อยว่า “ไอ้แลนอ...แลนอ...น้องเฮย” ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของซอน่านกลาย (ก้าย)

ฉันทลักษณ์ทำนองน่านกลาย หรือทำนองลับแลง ๑ บทจะมี ๔ วรรค วรรคละ ๒ บาท บาทหนึ่งจะมี ๘-๑๐ พยางค์ บาทสุดท้ายเป็นบทสร้อย ไม่มีการร้อยสัมผัสระหว่างบท ดังนั้นทลักษณ์นี้

ตัวอย่าง

เรียงร้อยช้อยสุดเถระรายการ	ประวัติผลงานของครูบาเจ้า
พระเดชพระคุณ นานบุญล้นเกล้า	ของหมู่ลูกเด้า เหล่าสาธุชน
เรื่องราวพิศพลาด ขาดความเหมาะสม	ขอภัยญาติโยม สาธุชนทั่วห้อง
ที่โชคชัย แม่บัวซอน เอามารำร้อง	ไอ้ละนอ ละนอ น้องแหละนาย

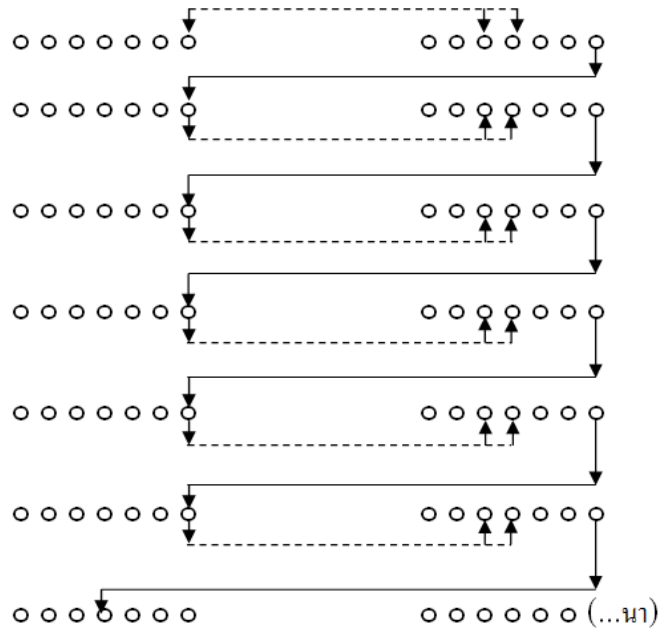
(บทขอประวัติพระมหาโพธิวงศาจารย์ (สุจิ กตสารมहाเถร))

๙) ทำนองล่องน่าน หรือพระลอ หรือน้อยไชยา

ทำนองล่องน่าน เป็นทำนองที่เกิดขึ้นจากชาวมืองน่าน เมื่อพระราชชายาเจ้าดารารัศมีได้โปรดให้ท้าวสุนทรพจนกิจ แต่งบทขอเรื่องพระลอ และเรื่องน้อยไชยา โดยนำทำนองล่องน่านมาใช้ในการขับซอ และเป็นที่ยอมรับเรียกกันในกลุ่มช่างซอในเชียงใหม่ว่า “ทำนองพระลอ” “พระลอเดินดง” “พระลอล่องน่าน” และ “น้อยไชยา” ซอทำนองพระลอใช้บรรยายถึงการชมนกชมไม้ ซึ่งจะมีความสนุกสนานเฉพาะตัว

ฉันทลักษณ์ทำนองล่องน่าน หรือพระลอ หรือน้อยไชยา ๑ บทจะมีจำนวนวรรคไม่เท่ากันแล้วแต่ผู้ขับร้อง อาจจะมีตั้งแต่ ๕ วรรคขึ้นไป ไม่เกิน ๑๐ วรรค วรรคหนึ่ง ๒

บาท บาทหนึ่งจะมี ๗-๑๐ พยางค์ บาทสุดท้ายเป็นคำสร้อย เช่นคำว่า ...นา , ...เฮย เป็นต้น เพื่อบ่งบอกว่าจบบาท และให้คู่ปฏิพากย์ร้องต้นและเริ่มต้นในบาทถัดไป โดยไม่มีการร้อยสัมผัสระหว่างบาท ดังนั้นทลัักษณ์นี้

ตัวอย่าง

คนที่สองนั้นคือหลวงปู่แหวน	สำนักดินแดนแม่ปิ้งเมืองพร้าว
คนที่สามนั้นคือครูบาเจ้า	ชาวปิ่นเกล้าอยู่ที่วัดผาหาม
คนที่สี่ที่บวชครูบาศีลธรรม	ชื่อครูบาขัติยะสังฆะตนแก่นั่น
หลวงปู่สิมและหลวงปู่มั่น	และครูบาทหลวงนั้นอยู่ที่วัดฝายหิน
สังฆปาโมกข์สันโดษด้วยศีล	ไหว้เป็นอาถรรพ์เคยเว้นไว้
พุทธจารย์โตอยู่วัดระฆังทางใต้	คั้นบถื้อไว้ในอุทร
สวดชินบัญชรท่านเป็นผู้ค้นได้	ที่หมู่เราควรสวดไว้เนา

(บทขอประวัติพระครูไพศาลพัฒนโกวิท (ครูบาเจ้าเทือง นาคลีโล))

จากการศึกษาบทขอประวัติพระสงฆ์ในล้านนาพบว่า การเลือกทำนองขอต่างๆ ที่ใช้ในบทขอ นั้น จะขึ้นอยู่กับความถนัดของช่างขอ /ผู้แต่งเป็นหลัก หากช่างขอถนัดทำนองใด ก็มักจะใช้ทำนองนั้นตลอด

๒.๔ ตัวยุทธกรรมบทขอประวัติพระสงฆ์

ประวัติพระสงฆ์ในล้านนาทั้ง ๑๔ รูป ได้รับการนำเสนอผ่านสื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ศรัทธาญาติโยมทั้งหลายได้รับรู้รับทราบกัน ผู้ศึกษาได้สำรวจและรวบรวมรายชื่อของพระสงฆ์ในล้านนาที่ได้รับการยกย่องเป็น “ครูบา” และมีการแต่งบทขอประวัติของท่านเหล่านี้ (ปี ๒๕๕๕) จำนวน ๑๔ รูป

๑. เจ้าคุณพระอภัยสารทระ (ครูบาโสภา โสภโณ)	(พ.ศ. ๒๓๓๔ – ๒๔๕๓)
๒. พระครูบาเจ้าศรีวิชัย สิริวิชัย	(พ.ศ. ๒๔๒๑ – ๒๔๘๑)
๓. พระครูบาอภิชัยขาวปี อภิชัย	(พ.ศ. ๒๔๔๓ – ๒๕๒๐)
๔. พระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาเจ้าชัยยะวงศาพัฒนา)	(พ.ศ. ๒๔๕๖ – ๒๕๔๓)
๕. หลวงปู่ครูบาเจ้าบุญปั้น ทุมมปญฺโญ	(พ.ศ. ๒๔๖๘ – ๒๕๕๑)
๖. หลวงปู่ครูบาตัน ปญฺโญ	(พ.ศ. ๒๔๕๓ – ๒๕๕๖)
๗. พระพุทธพจนวราภรณ์	(พ.ศ. ๒๔๖๐ – ๒๕๕๑)
๘. พระมหาโพธิวงศาจารย์ (สุจี กตสารมหาเถร)	(พ.ศ. ๒๔๖๐ – ๒๕๕๕)
๙. พระครูวิจิตรสิกขการ (ครูบาอินตา อินทปญฺโญ)	(พ.ศ. ๒๔๖๘ – ๒๕๕๑)
๑๐. พระครูเวฬุวันพิทักษ์ (ครูบาเจื่อนคำ อุตตสนฺโต)	(พ.ศ. ๒๔๗๒ – ๒๕๔๘)
๑๑. พระสุนทรปริยัติวิกรม	(พ.ศ. ๒๔๗๕ – ๒๕๕๒)
๑๒. หลวงปู่ครูบาคำปิ่น ญาณวโร	(พ.ศ. ๒๔๗๖ – ๒๕๕๕)
๑๓. พระครูไพศาลพัฒนโกวิท (ครูบาเจ้าเทือง นาคสีโล)	(พ.ศ. ๒๕๐๘ -)
๑๔. พระอาจารย์ศศิพงษ์ สีลสวโร (ครูบาน้ำมนต์)	(พ.ศ. ๒๕๒๑ -)

พระสงฆ์ทั้ง ๑๔ รูปที่ได้กล่าวมานี้ มีเพียงสองรูปเท่านั้นที่ยังไม่มีมรณภาพ คือ พระครูไพศาลพัฒนโกวิท (ครูบาเจ้าเทือง นาคสีโล) อายุ ๔๕ ปี พรรษา ๒๕ และพระอาจารย์ศศิพงษ์ สีลสวโร (ครูบาน้ำมนต์) อายุ ๗๖ ปี พรรษา ๑๖ นอกจากนี้ยังได้มีการจัดทำบทขอประวัติของพระสงฆ์ทั้ง ๑๔ รูป อีกด้วย ซึ่งผู้แต่งบทขอทั้งหมด ๔ คน ได้แก่

๑) บัวซอน ถนอมบุญ หรือ บัวซอน เมืองพร้าว แต่งบทขอประวัติพระสงฆ์ จำนวน ๑๐ เรื่อง ได้แก่

๑. เจ้าคุณพระอภัยสารทระ (ครูบาโสภา โสภโณ)
๒. พระครูบาเจ้าศรีวิชัย สิริวิชัย
๓. พระครูบาอภิชัยขาวปี อภิชัย
๔. หลวงปู่ครูบาเจ้าบุญปั้น ทุมมปญฺโญ

๕. พระครูวิจิตรสิกขการ (ครูบาอินตา อินทปญฺโญ)
๖. พระพุทธพจนวราภรณ์
๗. หลวงปู่ครูบาคำปิ่น ญาณวโร
๘. พระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาเจ้าชัยยะวงศาพัฒนา)
๙. พระครูไพศาลพัฒนโกวิท (ครูบาเจ้าเทือง นาดสีโล)
๑๐. พระอาจารย์ศศิพงษ์ สีลสัวโร (ครูบาน้ำมนต์)

๒) เฉลิมเวรณฺ์ อุปถรรรม หรือ ศรีหมื่น เมืองยอง แต่งบทขอประวัติพระสงฆ์ จำนวน ๒ เรื่อง ได้แก่ ๑. พระครูเวฬุวันพิทักษ์ (ครูบาเขื่อนคำ อุดตสนฺุโต) และ ๒. พระสุนทรปริยัติวิกรม

๓) จีรภัทร ลือชัย หรือ พรชัย เมืองพาน แต่งบทขอประวัติพระสงฆ์ จำนวน ๑ เรื่อง คือ หลวงปู่ครูบาตั้น ปญฺโญ

๔) โชคชัย เมฆแสน หรือ โชคชัย เมืองแพร่ แต่งบทขอประวัติพระสงฆ์ จำนวน ๑ เรื่อง คือ พระมหาโพธิวงศาจารย์ (สุจิ กตสารมหาเถร)

ผู้แต่งบทขอทั้งหมดนี้เป็นทั้งผู้แต่งและผู้ขับบทขอประวัติพระสงฆ์ด้วยเช่นกัน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่ผ่านการฝึกฝนด้านการชอมาโดยเฉพาะ สำหรับการแต่งบทขอประวัติพระสงฆ์นั้นเกิดจากผู้แต่งมีความเลื่อมใสศรัทธาในคุณงามความดีของพระสงฆ์ที่ท่านได้สร้างคุณประโยชน์ หรือเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม ช่างชอจึงได้แต่งบทขับขึ้นจากประวัติของพระสงฆ์เหล่านั้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึงและเผยแพร่ให้แก่คนทั่วไปได้รับรู้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved